

Tampereen ammattikorkeakoulu

AMMATILLINEN OPETTAJAKORKEAKOULU

Opettajankoulutuksen kehittämishanke

Hyvät käytännöt sosiaalityön harjoittelussa – millainen
on hyvä harjoittelukokemus

Anitta Heikkinen

2008

HEIKKINEN, ANITTA:

KEHITTÄMISHANKKEEN AIHE: Hyvät käytännöt sosiaalityön harjoittelussa – millainen on hyvä harjoittelukokemus

Opettajakoulutuksen kehittämishanke 42 s + 12 liites.

Ryhmän opettajat Hanna Ilola ja Henna Heinilä

Huhtikuu 2008

Asiasanat: ammatillinen kasvu, harjoittelunohjaus, sosiaalityön harjoittelu

TIIVISTELMÄ

Tässä kehittämishankkeessa tarkoituksena oli saada käsitys sosiaalityön syventävän vaiheen opintoihin kuuluvaa harjoittelua koskevista hyvistä käytännöistä ja siitä, millainen on opiskelijoiden mielestä hyvä harjoittelukokemus. Harjoittelun järjestämisestä ja toteutusta kuvattiin osana Kuopion yliopistossa tapahtuvaa sosiaalityöntekijöiden koulutusta ja tarkasteltiin lähiohjaajan roolia harjoittelun käytännön ohjaajana. Empiirisessä osassa kartoitettiin kyselyn avulla sosiaalityön opiskelijoiden kokemuksia syventäviin opintoihin kuuluvasta kolmen kuukauden pituisesta harjoittelujaksosta. Tulosten pohdintaosassa opiskelijoilta harjoittelussa saatua palautetta tarkasteltiin lähiohjaajan työn kannalta tavoitteena selvittää millaisia odotuksia palautteesta heijastuu lähiohjaajan työhön ja millaisia hyviä käytäntöjä saatujen tulosten perusteella näyttäisi olevan tarpeen vahvistaa.

Kehittämishanke on osa ammatillisen opettajankoulutuksen opintoja. Ajatus sosiaalityön harjoitteluun liittyvästä kehittämishankkeesta syntyi toimiessani itse harjoittelijoiden lähiohjaajana omalla työpaikallani lasten mielenterveyspalveluissa. Lähiohjaajan työni kehittämiseksi näin tärkeänä saada laajempaa käsitystä siitä, mitä opiskelijat ylipäänsä syventävien vaiheen harjoittelulta odottavat. Opiskelijoille tehdyn selvityksen tekeminen nähtiin myös yliopistolla tarpeellisena. Selvitys on yksi tapal lisää käytännön työelämässä tapahtuvan harjoittelun ohjauksen ja yliopisto-opetuksen välistä vuoropuhelua.

Opiskelijoille tehtyyn kyselyyn vastasi Kuopion yliopistossa 27 vuonna 2007 sosiaalityön harjoitteluun osallistunutta opiskelijaa. Selvityksen perusteella ei voi tehdä yleistettäviä johtopäätöksiä, koska aineisto oli pieni. Vastausten perusteella tärkeimpänä asiana hyvään harjoittelukokemukseen näytti kuuluvan, että opiskelijat saivat riittävästi kokemusta itsenäisesti tehdystä asiakastyöstä. Opiskelijat arvostivat erityisesti sitä, että heille selkiytyisi käsitys siitä, kuinka opittua teoriatietoa voidaan hyödyntää käytännössä, mutta eniten puutteita opiskelijat kokivat tällä alueella. Harjoittelupaikoissa tapahtuvaan lähiohjaukseen kohdistui paljon toiveita. Harjoittelun ohjaajalta odotettiin, että hän kanto vastuunsa harjoittelun puitteista, eteni ohjauskeskusteluissa reflektiivisesti ohjattavan rytmin mukaan, mutta myös selkeästi ohjasi ja opasti käytännön työtilanteissa. Lähiohjaajan antamaa palautetta opiskelijat pitivät keskeisenä ammatillisen kasvunsa kannalta. Yliopistolta toivottiin harjoittelun järjestelyn osalta sellaisia käytäntöjä, jotka edesauttavat opiskelijoiden tasavertaisuutta. Toisaalta opiskelijoiden heterogeenisuuden kohtaaminen on hyvä käytäntö, joka kannattaa ottaa huomioon koko harjoittelussa sekä lähiohjauksessa.

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ

KUVIOT

1 SOSIAALITYÖN HARJOITTELUN KEHITTÄMISEN LÄHTÖKOHTIA	5
2 SOSIAALITYÖN KOULUTUS KUOPION YLIOPISTOSSA	9
3 SOSIAALITYÖN HARJOITTELU 3:N JÄRJESTELY JA TAVOITTEET	11
4 LÄHIOHJAUKSEN TAVOITTEET JA OPISKELIJAN AMMATILLINEN KASVU	14
5 OPISKELIJOILLE TEHDYN SELVITYKSEN TOTEUTTAMINEN	17
5.1 Selvityksen kohteena olleet asiat	17
5.2 Kyselyn toteuttaminen	18
6 SELVITYKSEN TULOKSET JA ANALYSOINTI	18
6.1 Harjoittelun järjestelyyn liittyvät kysymykset	18
6.2 Harjoittelun sisällöllisten tavoitteiden toteutuminen	20
6.2.1 Asiakastyö	20
6.2.2 Teorian ja käytännön integroituminen	24
6.2.3 Eettiset periaatteet ja ammatillinen kasvu	26
6.3 Lähiohjauksen toteutuminen, sisältö ja menetelmät	28
6.3.1 Lähiohjauksen toteutuminen ja ohjauskäytännöt	28
6.3.2 Oppimistavoitteiden toteutuminen ja saatu palaute	32
7 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	35
LÄHTEET	41
LIITTEET	

KUVIOT

Kuvio 1. Kokemuksellisen oppimisen prosessin vaiheet

Kuvio 2. Tyytyväisyys itsenäisesti tehdyn asiakastyön määrään

Kuvio 3. Teoriaopintojen ja käytännön välisen yhteyden hahmottuminen harjoittelussa

Kuvio 4. Tyytyväisyys lähiohjaajan vastuullisuuteen harjoittelun toteutumisessa

Kuvio 5. Tyytyväisyys lähiohjaajan antaman ohjauksen sisältöön

Kuvio 6. Tyytyväisyys ohjaajan aktiivisuuteen keskustelujen sisällön suhteen

Kuvio 7. Tyytyväisyys saadun palautteen määrään

1 SOSIAALITYÖN HARJOITTELUN KEHITTÄMISEN LÄHTÖKOHTIA

Kehittämishankkeen tavoitteena on oman työn kehittäminen sosiaalityön käytännön harjoittelun **lähiohjaajana**. Tässä kehittämishankkeessa lähiohjaajalla tarkoitetaan harjoittelupaikassa opiskelijan ohjaajaksi nimettyä tavallisesti kokeneempaa työntekijää (sosiaalityöntekijä), joka vastaa opiskelijan harjoittelusta työpaikalla. Sosiaalityön harjoitteluita opiskelija voi suorittaa esimerkiksi sosiaalitoimistoissa, erilaisissa projekteissa tai järjestöissä, sosiaalityön hallinto- tai tutkimustehtävissä tai sosiaalityön erityisalueilla. Kehittämishankeraportissa kuvataan harjoittelun järjestämistä ja toteutusta osana sosiaalityöntekijän koulutusta Kuopion yliopistossa ja kartoitetaan sosiaalityön opiskelijoiden kokemuksia syventäviin opintoihin kuuluvasta kolmen kuukauden pituisesta käytännön harjoittelujaksosta. Kehittämishankkeen empiirisenä aineistona toimii opiskelijoille tehty **kysely**, johon vastasi 27 vuonna 2007 sosiaalityön 3. harjoitteluun osallistunutta opiskelijaa. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää millainen on hyvä harjoittelukokemus sosiaalityön opiskelijoiden mielestä ja millaisia hyviä käytäntöjä sosiaalityön harjoittelussa on olemassa. Tulosten pohdintaosassa opiskelijoilta harjoittelusta saatua palautetta tarkastellaan lähiohjaajan työn kannalta tavoitteena selvittää millaisia odotuksia palautteesta heijastuu lähiohjaajan työhön ja millaisia hyviä käytäntöjä saatujen tulosten perusteella näyttäisi olevan tarpeen vahvistaa.

Ajatus sosiaalityön harjoitteluun liittyvästä kehittämishankkeesta syntyi kesällä 2007 toimiessani pitkästä aikaa sosiaalityön harjoittelijan lähiohjaajana omalla työpaikallani Kuopion kaupungin sosiaali- ja terveystoimessa lasten ja nuorten mielen-terveys- ja kuntoutuspalveluissa. Koska omalle kohdalleni harjoittelijan lähiohjaus sattuu melko harvoin, jopa kerran kahdessa vuodessa, näin tärkeäksi saada laajempaa käsitystä siitä, mitä opiskelijat harjoittelulta odottavat.

Taustaksi aiheen valinnalle, todettakoon että omassa yksikössäni opiskelijoiden harjoitteluun liittyviä asioita pohditaan aika ajoin. Kollegoitteni kanssa meillä on yhteinen näkemys siitä, että harjoittelijan ohjaaminen on rikastuttava kokemus, mutta vaatii työntekijältä myös paljon aikaa ja panostamista sekä työyhteisönkin resursseja jonkin verran esimerkiksi työtilan muodossa. Erityispalveluita tuottavana yksikkönä vakituisilta sosiaalityöntekijöiltä vaaditaan yksikössämme erityisosaamista eli pereh-

tyneisyyttä perhekeskeiseen työhön ja terapiatyöhön, joten tästä syystä otamme harjoitteluihin vain sellaisia opiskelijoita, jotka ovat opintojen loppuvaiheessa. Harjoitteluita koskien olemme kollegoiden kesken pohtineet sitä, millaisia valmiuksia opiskelijalta työyksikössämme vaaditaan ja toisaalta sitä, miten turvata että opiskelija pääsee riittävästi harjoittelemaan itsenäistä työn tekemistä moniammatillisessa työyhteisössämme. Edellä kuvattujen vaatimusten takia olemme päätyneet haastattelemaan opiskelijat ennen kuin lupaamme heille harjoittelupaikan. Toisaalta yksikössämme nähdään tärkeäksi, että jo perustutkintoa suorittavat sosiaalityön opiskelijat pääsevät harjoittelemaan erityispalveluita tuottavassa yksikössä, mikä on tärkeää esimerkiksi myöhemmän työhön rekrytoitumisen takia.

Kehittämishankkeeni eteni ja alkoi konkretisoitua syksyllä 2007, kun sain kutsun yliopistolle toimiakseni harjoitteluseminaarin toisena vetäjänä yhdessä harjoittelua ohjaavan opettajan Ulla Rynäsén kanssa. Esitin idean kehittämishankkeestani yliopistolle ja sain luvan tehdä kyselyn opiskelijoille syksyn ensimmäisessä harjoitteluseminaarissa. Ideaani pidettiin yliopistolla toteuttamiskelpoisena, varsinkin kun vastaavanlaista selvittelyä ei aikaisemmin ollut tehty.

Tällä hetkellä kentällä tapahtuva harjoittelu ja harjoittelun lähiohjaus sen osana kuuluu korkeakoulussa tapahtuvaan sosiaalityön koulutukseen ja mielestäni sen pohtiminen osana koko sosiaalityön koulutusta on tarpeellista. Käytännön kokemukseni mukaan keskusteluyhteys koulutusta ja harjoittelua koskien sosiaalityön opetuksen ja kentän välillä on melko ohut ja mahdollisesti sattumanvarainen. Harjoitteluun liittyvää opetusta koskeva yhteinen suunnittelu on ollut vähäistä.

Tämän kehittämishankkeen aihe on myös **valtakunnallisesti ajankohtainen**, sillä sosiaalialaa ja sosiaalityötä koskevia selvityksiä ja kehittämissuunnitelmia on viimeisen vuosikymmenen aikana tehty paljon. Vuoden 2007 alkupuoliskolla toiminut opetusministeriön asettama sosiaalialan korkeakoulutusta käsitellyt työryhmä on esittänyt perustettavaksi sosiaalityön opetusta antaviin yliopistoihin ja sosiaalialan käytännön yksiköihin kiinnittyvät opetus- ja tutkimuslinikat. Klinikoiden tehtävä nousee yliopistojen tutkimus- ja opetusfunktioista. Ehdotetulla toimintamallilla haetaan sellaista opetuksen ja tieteellisen tutkimuksen ympäristöä, joka on dialogissa elävän elämän ja käytäntöjen kanssa. Opetus- ja tutkimuslinikan kokonaisuuteen kuuluisi,

että siellä olisi opiskelijoita sekä yliopistoista että ammattikorkeakouluista ja se hyödyttäisi kumpaakin sektoria. Tällä voitaisiin selkiyttää kummankin korkeakoulun osaamisaluetta ja tehtäväprofiilia ja edistää erilaisten osaamisten ja tehtävärakenteiden yhteensovittamista. (Kananoja 2007, 8, 12)

Tällä hetkellä yliopistoissa harjoitteluaan suorittavat opiskelijat jakautuvat käsityksen mukaan melko sattumanvaraisesti eri harjoittelupaikkoihin tietämättä paljonkaan etukäteen siitä, millaiseen harjoittelupaikkaan menevät. Koska harjoittelijoiden ohjaajien kriteerejä ei ole etukäteen kovin tarkkaan määritelty ja ohjaus perustuu vapaaehtoisuuteen harjoittelun ohjauksen toteutus voi myös vaihdella paljon riippuen ohjaajien kulloisistakin voimavaroista ja muista kiireistä.

Uusissa valtakunnallisissa suunnitelmissa esitetyt opetus- ja tutkimuslinikat toisivat muutosta vanhaan käytäntöön. Ideana on että opiskelijoilla tulisi olla mahdollisuus opiskelun aikana olla myös klinikkaopetuksessa. Nykyisen käytännön opetuksen ongelmana nähdään se, että harjoittelupaikoissa opiskelijat usein sosiaalistetaan nykyisiin työkäytäntöihin, jotka eivät aina vastaa sitä mitä työn tulisi taikka mitä se voisi parhaimmillaan olla. Sosiaalihuollon ympäristö on miltei poikkeuksetta kiireen sävyttämä. Näin ollen hyvässäkin käytännön ohjauspaikassa ei läheskään aina ole riittävästi aikaa tai edellytyksiä paneutua asiakastyössä syntyvien havaintojen ja teoreettisen tai tutkimustiedon yhdistämiseen. Jos ohjaajalla ei ole kokenutta otetta työssä vastaan tulevien havaintojen teoreettiseen jäsentämiseen ja jos ei ole aikaa alan tutkimustiedon seuraamiseen tai oman ammatillisen tietonsa päivittämiseen, ei opiskelija saa käsitystä siitä mitä edistyneempi käytäntö voisi olla. Klinikana tarkoituksena olisi luoda sellainen opetuksellinen ympäristö, jossa yliopiston opetus- ja tutkimushenkilöstö antaa oman asiantuntemuksensa asiakkaiden ja yhteisöjen tilanteiden ja tarpeiden teoreettiseen jäsentämiseen ja arviointiin sekä opiskelijan menetelmälliseen oppimiseen. Klinikana tulisi luoda areena myös moniammatillisen työskentelyn oppimiselle. (Kananoja 2007, 11 - 12)

Kehittämishankkeeni kannalta kiinnostavaa on myös se, mitä yleensä opiskelijoiden **ohjauksen kehittämisestä** ajatellaan korkeakouluopintojen kannalta. Ohjauksen kehittäminen korkeakouluissa on ollut viime vuosina sekä kansallisen että kansainvälisen huomion kohteena. Keskeisiä tavoitteita ovat olleet opiskelun tehostaminen,

opintoaikojen lyhentäminen ja keskeyttämisen vähentäminen. Yhteiskunnan ja työelämän muutokset ja heterogeeninen opiskelijajoukko asettavat korkea-asteen ohjaukselle uudenlaisia haasteita. On todettu että yliopistoilta edellytetään ohjauspalveluita, jotka ottavat entistä paremmin huomioon yhä heterogeenisemmän opiskelijajoukon yksilölliset ohjaustarpeet. Haasteena on ottaa huomioon koulutustaustaltaan, elämäntilanteeltaan, oppimis- ja tiedonhakutyyteiltään erilaisten opiskelijoiden tarpeita ja opiskeluun liittyviä haasteita (Lairio & Penttilä 2007, 9 - 11)

Siirtyminen yliopistosta työelämään näyttäytyy suurena muutoksena nuoren ihmisen elämässä. Valmistuneet tasapainoilevat moninaisten odotusten ja optimismin ja elämäntilanteeseen sisältyvien huolenaiheiden välillä. Tämän vuoksi siirtymävaiheen ohjaukseen olisi kiinnitettävä erityistä huomiota. (Lairio, Penttinen & Penttilä, 2007, 71) Syventävän harjoittelun ohjaus on osa opiskelujen päätösvaihetta ja siten sillä miten opiskelijat kokevat työelämän vaatimukset on paljon merkitystä myöhemmän työelämään siirtymisen kannalta. Holistisen opiskelijakeskeisen ohjausmallin mukaan (Lairio & Penttilä 2007, 171) mukaan opinnoissa tulisi muodostaa ohjauksellinen kokonaisuus, johon osallistuvat kaikki opetukseen osallistuvat tahot.

Tämän kehittämishankkeen tavoite on osaltaan lisätä **opiskelijakeskeistä palautetta** harjoittelun kehittämistä varten. Opiskelijoiden opiskelukokemuksiin opintopolun eri vaiheissa on kohdistettu viime aikoina tutkimuksellista huomiota yhä enemmän. Korhonen (2007, 131) toteaa, että opiskelijalähtöisen ohjauksen kehittämisessä opiskelijoiden elämismaailman ja opintopolun ymmärtämiseksi tarvitaan empiiristä tutkimusta, jotta opiskelijoiden omat kokemukset ja ääni saataisiin riittävästi kuuluville ohjauksen kehittämisen perustaksi. On tutkittu mm. opiskelijoiden merkittäviä oppimiskokemuksia opiskelujen eri vaiheissa. **Merkittävillä oppimiskokemuksilla** ymmärretään opiskelijan opiskelun aikana kokemia merkittäviä episodeja tai tapah-tumia, joiden vaikutuksesta yksilön näkemys itsestään tai ympäristöstään muuttuu. On huomattava, että oppimiskokemukset voivat olla kehitykselle joko kielteisiä tai myönteisiä. Opiskelija voi tämän perusteella nähdä itsensä joko menestyvänä oppi-jana tai ikuisena epäonnistujana. (mt. 132 - 133). Ohjatessani opiskelijoita olen to-dennut, että harjoittelu näyttää olevan opiskelijoille hyvin merkittävä opintojen vai-he ja odotukset harjoittelua kohtaan ovat yleensä suuret.

Tutkimuksessa (Korhonen 2007, 130,137), jossa tarkasteltiin opiskelijoiden kirjoituksia merkittävimmiksi koetusta oppimiskokemuksesta omalla opiskelu-uralla, opiskelijat toivat esille yhtenä merkittävänä oppimiskokemusten alueena **kosketuspinnat käytäntöihin**. Nämä olivat kertomuksia siitä, missä opintojen teoreettisesta maailmasta oli löydetty lopulta yhteyksiä konkreettisiin käytännön asioihin ja työelämään. Se voi tapahtua työn ja oppimisen yhdistämisellä, tekemällä ja tutkimalla oppimisessa tai käytännön harjoittelujaksolla. Opintojen abstraktisuus ja irrallisuus käytännöstä tuodaan usein esiin opiskelijoiden tarinoissa. Kun kiinnostuksen kohde on löytynyt, tärkeäksi koettu osaamisalue on paikannettu tai itseluottamukselle saatu vahvistusta esimerkiksi harjoittelujakson myötä, tämä näkyy yleisenä voimaantumisenä opintojen suhteen. Kehittämishankkeessani avautuu yksi näkökulma opiskelijoiden merkittävien oppimiskokemusten tarkasteluun.

2 SOSIAALITYÖN KOULUTUS KUOPION YLIOPISTOSSA

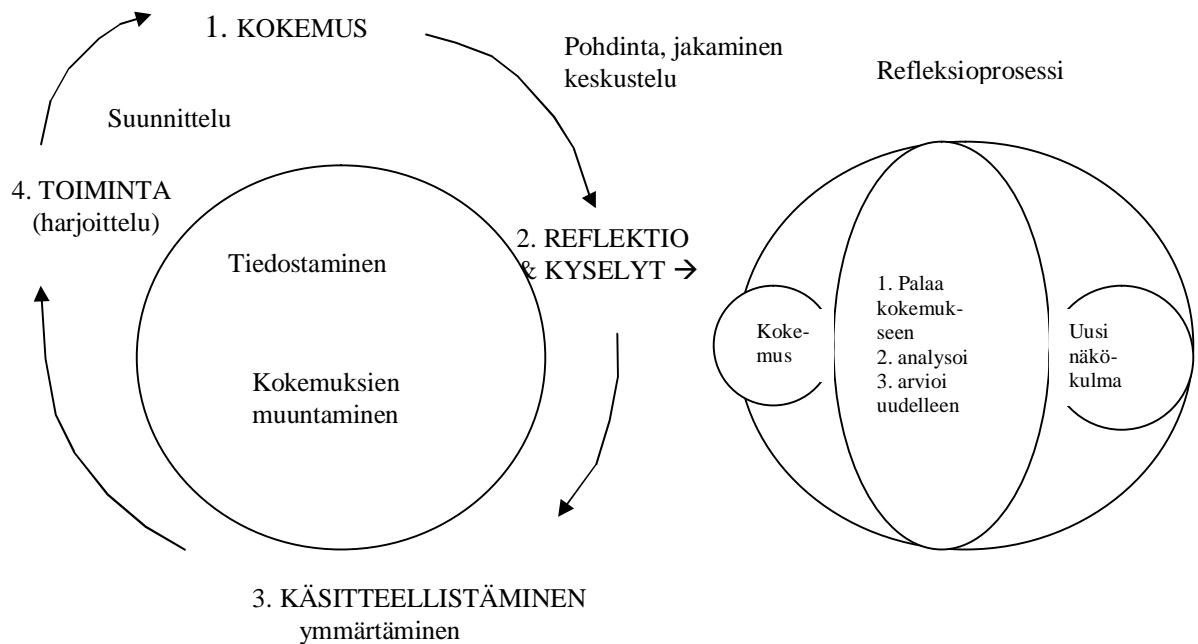
Tässä kehittämishankkeessa tarkastellaan sosiaalityön opiskelijoiden käytännön harjoittelua, joka tapahtuu Kuopion yliopistossa sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitoksella. Sosiaalityöntekijän pääaineopiskelu tuottaa yhteiskuntatieteiden maisterin tutkinnon (160 ov=300 op), joka antaa sosiaalityöntekijän pätevyyden ja tutkijan valmiudet. Sosiaalityön koulutus on sekä ammatillista että tieteellistä. Sosiaalityön pääaineopinnot rakentuvat seuraavasti: yleisopinnot (koostuvat kieli- ja viestintäopinnoista, tutkimusmenetelmäopinnoista, filosofian opinnoista sekä valinnaisista yleisopinnoista, 19 ov), pääaineopinnot (95 ov) ja sivuaineopinnot (46 ov).

Tutkintorakenteeseen sisältyy kolme käytännön harjoittelujaksoa: Sosiaalityön harjoittelu 1 (laajuus 4ov=5 op) on käytäntöön tutustumista. Jakso sisältää tutustumiskäyntejä sosiaalityön yksiköihin, sosiaalialan vapaaehtoistoimintaan ja projektityöhön. Sosiaalityön harjoittelu 2 (laajuus 3 ov =10 op) sijoittuu yleensä toisen opiskeluvuoden puoliväliin ja on luonteeltaan sosiaalityön käytäntöön ja tutkimuskenttään perehtymistä. Sosiaalityön harjoittelu 3 (laajuus 6 ov = 15 op) on käytännön harjoittelua ja kuuluu sosiaalityön syventäviin opintoihin. Harjoittelu sijoittuu pääsääntöisesti kolmannen ja neljännen opiskeluvuoden väliseen kesäkauteen ja kestää kolme kuukautta. Harjoittelun jälkeen opiskelijat osallistuvat harjoitteluseminaariin, jossa

keskitytään käytännön harjoittelusta nousevien kysymysten ammatilliseen ja tieteelliseen tarkasteluun.

Sosiaalityön koulutuksen tavoitteena on tarjota laaja-alainen pätevyys toimia ammatitaitoisesti vaativissa sosiaalialan tehtävissä. Sosiaalityön koulutuksessa on keskeistä teorian tiedon ja käytännön opetuksen integroiminen. Pelkkään teoreettiseen tietoon pitäytymisen vaarana on, ettei teorian tieto tule opiskelijalle käyttökelpoiseksi, koska hän ei kykene refleктоimaan sitä kokemuksen kautta eikä kytkemään saamaansa elämyksellistä tietoa teorian tietoon. Pelkkiin kokemuksiin perustuva elämyksellinen tieto ei voi toisaalta tarjota syvällistä ja monipuolista näkemystä eikä joustavia valmiuksia ja taitoja sosiaalityöhön. (Sosiaalityön harjoittelu 3...2005 - 2006, 4).

Kuopion yliopiston sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitoksella laaditussa Sosiaalityön harjoittelu 3 opiskelijan ja lähiohjaajan oppaan mukaan sosiaalityön opetuksessa näkemys oppimisesta perustuu konstruktiviseen orientaatioon. Opiskelussa hyödynnetään Kolbin (1984) kokemuksellisen oppimisen mallia välineenä yhdistää käytäntöä ja teorian tietoa. Kokemuksellisen oppimisen prosessissa keskeistä on ilmiön havainnointi ja käsitteellistäminen tarkoitukseen sopivan teorian tai kuvausmallin avulla. Kokemukseen liittyneet ajatukset, käsitykset ja tunteet jäsentyvät teorian ja käsitteiden avulla, jolloin niiden tietoinen hallinta kasvaa. Oppimisesta muodostuu syklinen prosessi.

Kuvio 1. Kokemuksellisen oppimisen prosessin vaiheet (Kolb 1984)

Kokemuksellisen oppimisen prosessin vaiheet ovat kokemus, reflektointi, käsitteellistäminen ja toiminta. Kokemus pitää sisällään toiminnan, ajatukset ja tunteet, joita reflektiovaiheessa analysoidaan ja arvioidaan uudelleen. Käsitteellistämisen vaiheessa oppimistilannetta pyritään analysoimaan syvemmin ja yhdistämään oppimistilanne oppijan käytössä olevaan teoreettiseen tietämykseen. Tavoitteena on löytää käsitteitä, jotka auttavat oppijaa ymmärtämään tilannetta ja omaa toimintaansa kytkeytyneenä työyhteisön menettelytapoihin ja yhteiskuntaan. Toiminnan vaiheessa oppimisprosessin tulokset viedään käytäntöön eli muutetaan aikaisempia toimintatapoja. (Kolb 1984; Sosiaalityön harjoittelu 3... 2005 - 2006, 4)

3 SOSIAALITYÖN HARJOITTELU 3:N JÄRJESTELY JA TAVOITTEET

Jokainen opiskelija ja harjoittelun ohjaaja saa käyttöönsä yliopistolta harjoittelua koskevan oppaan, jossa harjoittelua koskevat järjestelyt ja tavoitteet on esitelty ja niitä odotetaan noudatettavan harjoittelun kulussa. Harjoittelua koskevan yliopiston

ohjeistuksen mukaan opiskelija saa valita harjoittelupaikan oman kiinnostuksensa perusteella. Opiskelijaa suositellaan kuitenkin ottamaan huomioon aikaisemmat harjoittelukokemukset ja se, että eri harjoittelujaksojen kautta on tarkoitus saada mahdollisimman monipuolinen käsitys sosiaalityöstä. Harjoittelu on mahdollista suorittaa esimerkiksi sosiaalitoimistossa, erilaisissa projekteissa tai järjestöissä, sosiaalityön hallinto- tai tutkimustehtävissä tai sosiaalityön erityisalueilla kuten terveydenhuollossa, koulutoimessa tai kriminaalihuollossa ja päihdehuollossa. Harjoittelun suorittaminen on mahdollista myös ulkomailla. (Sosiaalityön harjoittelu 3...2005 - 2006, 5)

Harjoittelulta edellytetään että sen tulee olla ohjattua ja valvottua. Nimetty henkilö vastaa työharjoittelupaikassa opiskelijan harjoittelun sisällöstä ja sujuvuudesta. Vastaavasti yliopistolla sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitoksella harjoittelua ohjaa ja valvoo harjoittelusta vastaava opettaja. (mt. 5)

Harjoittelun tavoitteena on, että **opiskelija kehittyy ammatillisen pätevyyden eri alueilla**. Opiskelija ja ohjaaja voivat lähestyä sosiaalityöntekijän pätevyyttä esimerkiksi Guttmanin ym. (1988, 278 - 288) jaottelun kautta. Tämän jaottelun mukaan ammatillisen pätevyys jaetaan neljään osa-alueeseen, joita ovat intellektuaalinen, toiminnallinen, henkilökohtainen ja arviointipätevyys.

Intellektuaalinen pätevyys on sosiaalityötä koskevaa yleistä ymmärrystä. Se tarkoittaa, että opiskelija osaa kytkeä opintojensa aikana omaksumaa teoreettista tietoa käytännön työhön. Hän hahmottaa harjoittelupaikan organisaation ja keskeisten yhteistyötahojen kokonaisuuden. Hän ymmärtää asiakastyön tavoitteellisena toimintana ja ymmärtää ihmiskäsityksen ja eettisten periaatteiden merkityksen sosiaalityössä.

Toiminnallinen pätevyys tarkoittaa tilannekohtaista ymmärrystä sosiaalityön väliintuloista. Se sisältää seuraavat osa-alueet:

- kehittyä asiakkaan kohtaamisen taidoissa
- osaa soveltaa sosiaalialaa koskevaa lainsäädäntöä
- osaa työskennellä ohjauksen alaisena, mutta toimia myös itsenäisesti ja vastuullisesti

- osallistuu moniammatilliseen yhteistyöhön ja ymmärtää sen merkityksen
- osaa soveltaa eettisiä periaatteita käytännön työhön
- hahmottaa toimipisteensä sosiaalityön työtehtävät ja -tavat ja osaa soveltaa käytettävissä olevia sosiaalityön keinoja

Henkilökohtainen pätevyys on omaa itseä koskevaa ymmärrystä ja halua kehittää omaa ammatillisuutta. Se tarkoittaa sitä, että opiskelija tunnistaa omien arvojen ja asenteiden vaikutuksen sosiaalityöhön ja osaa jäsentää omaa ammatillista kasvuaan sekä ymmärtää reflektoinnin merkityksen sen välineenä.

Arviointipätevyys on kykyä arvioida työnsä tuloksellisuutta, seuraamuksia ja vaikuttavuutta. Sillä tarkoitetaan sosiaalityön työtapojen ja -menetelmien käyttökelpoisuuden arvioinnin osaamista. Opiskelija omaa pätevyyden hahmottaa sosiaalityön kehittämismahdollisuuksia harjoittelupaikassaan ja laajemminkin sosiaalityön tehtäväkentällä.

Näiden tavoitteiden pohjalta opiskelija tulee laatia henkilökohtaiset tavoitteet harjoittelulle. Tavoitteiden saavuttamiseksi sosiaalityön harjoittelu 3:een kuuluu oppimistehtävinä harjoittelusuunnitelma, oppimispäiväkirja, case-kuvaus ja ammatillisen kasvun kuvaus. (Sosiaalityön harjoittelu 3... 2005 - 2006, 3, 6)

Harjoittelulta edellytetään, että jokaisella opiskelijalla tulee olla harjoittelupaikassa oma lähiohjaaja, joka vastaa harjoittelun toteutumisesta ja sovittujen harjoitteluolosuhteiden luomisesta. Harjoittelujaksoon kuuluvat sekä alku- että loppukeskustelu, joihin osallistuvat opiskelija, lähiohjaaja ja harjoittelua ohjaava opettaja. alkukeskustelussa käydään läpi kunkin osapuolen odotukset ja tavoitteet käytännön jaksolle. Loppukeskustelussa arvioidaan harjoittelun tavoitteiden toteutumista. Lähiohjaaja antaa palautetta opiskelijalle ja opiskelija arvioi ohjaussuhdetta ja mitä tulisi kehittää. (mt. 7 - 8)

Yliopiston laatima opiskelijan ja ohjaajan opas suuntaa opiskelijaa opiskelemaan tutkivan oppimisen tavoitteiden mukaisesti siten, että opiskelijan oma rooli on tavoitteiden ja oppimistehtävien suorittamisessa hyvin keskeinen. Oppimisympäristönä ja

vuorovaikutusilmastona harjoittelu toteutetaan opiskelijakeskeisesti. Opettajan ja lähiohjaajan tehtävä sisältyy opiskelijan tukemisprosessiin. (Heinilä 2007)

Harjoittelua voidaan tarkastella työssäoppimisena. Edellä kuvattujen ammattipätevyyttä koskevien formaalisten tavoitteiden ohella harjoittelussa eli työssä oppimisessa tapahtuu **informaalista oppimista**: oppiminen ei ole etukäteen systemaattisesti suunniteltua ja organisoitua. Informaalinen oppiminen on oppimista erilaisissa arkielämän tilanteissa, jolloin työssä opitaan myös ammattitaidon hiljaista ja näkymättöntä tietoa. Työssäoppiminen on kokonaisvaltaista oppimista, jossa opiskelija hyödyntää erilaisia oppimisympäristöjä oppimistavoitteiden saavuttamiseksi. Harjoittelua ohjaa tällöin lähinnä konstruktivistinen oppimiskäsitys, joka painottaa oppijan omaa tulkintaa opittavasta asiasta ja toimintaympäristöstä. (Mäkeläinen 2000, 91 - 93)

4 LÄHIOHJAUKSEN TAVOITTEET JA OPISKELIJAN AMMATILLINEN KASVU

Harjoittelussa lähiohjaajan rooli on moninainen. Lähiohjaaja vastaa harjoitteluolosuhteiden luomisesta, jolloin hän edustaa työpaikan organisaatiota ja toisaalta yliopistoa otettuaan vastaan laitokselta ohjaajalle asetetut tehtävät. Hänellä on opiskelijan arvioijan rooli antaessaan opiskelijalle palautetta harjoittelusta suoriutumisesta. Ohjaaja arvioi opiskelijan ammatillisten valmiuksien kehittymistä, esim. vastuunkantamista asiakastilanteissa, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja, sosiaalityön eettisten periaatteiden sisäistämistä ja kykyä itsereflektioon. (Sosiaalityön harjoittelu 3... 2005 - 2006, 7 - 8). Lähiohjaajalla on tässä mielessä vallan käyttäjän rooli, vaikka se ei mielestäni korostu, koska harjoittelusta ei anneta arvosanoja ja pääpaino mielestäni ainakin pitäisi olla myönteisen vaikkakin realistisen palautteen antamisessa

Lähiohjaaja tekee ohjaustyötä, vaikka hänellä ei läheskään aina ole ohjausammattilaisen koulutusta eikä sitä toki vaadita. Lähiohjaajan työhön sisältyy piirteitä perehdyttäjän, työnohjaajan, opinto-ohjaajan ja mentorin työstä. Lähiohjaajan ja opiskelijan suhde muistuttaa siinä mielessä mentorointia, että lähiohjaaja on yleensä kokenut

saman ammattialan työntekijä ja ohjattava on uransa alussa. Lisäksi ajatellaan että ohjattava voi myös ohjata lähiohjaajaa ja parhaimmillaan molemmat voivat kehittyä ja oppia toinen toiseltaan. (Leskelä 2006, 172 - 175)

Toisaalta lähiohjaajan odotetaan olevan opiskelijan ammatillisen kasvun peili. Ta-
voitteena on että sama lähiohjaaja toimii koko harjoittelun ajan, mikä mahdollistaa
toimivan vuorovaikutussuhteen syntymisen. Toimiva vuorovaikutussuhde edistää
opiskelijan ammatillista kasvua ja voi toimia sen kasvualustana. Bahtiniin viitaten
toteamus, että ”totuus ei synny eikä sijaitse yhden ihmisen päässä: se syntyy totuutta
yhdessä etsivien ihmisten välillä, heidän dialogisessa kanssakäymisessään” voisi
mielestäni kuvata parhaimmillaan myös sosiaalityön opiskelijan ja lähiohjaajan vä-
listä vuorovaikutussuhdetta (Onnismaa 2000, 304). Ohjaaja on yhdessä pohtija,
kysymysten esittäjä, kiinnostuksen ja keskustelun virittäjä, jolloin oppimisprosessi
voi parhaimmillaan olla molemminpuolinen. (Sosiaalityön harjoittelu 3... 2005 -
2006, 7-8)

Opiskelijalla odotetaan olevan aktiivinen rooli ohjauskeskusteluissa ja häntä itseään
kiinnostavien teemojen esille nostamisessa. Ohjaajan tehtävä on keskustella merki-
tyksistä oppijan kanssa ja auttaa merkitysskeemojen rakentamisessa. Ohjattavalta
edellytetään toisaalta heittäytymistä dialogiin melko vieraan ihmisen kanssa. Ohja-
uksen kannalta kolmen kuukauden harjoittelu-aika on melko lyhyt, sillä useimmiten
esim. toimiva työnohjaussuhde muodostuu vasta vieläkin pitempiaikaisen suhteen
kautta. Mahdollisesti myös sillä miten harjoittelijan ja ohjaajan kemiat sopivat yh-
teen on merkitystä harjoittelusta saadulle hyödyille.

Menetelmällisesti lähiohjausta luonnehtii tällä hetkellä ohjauksessa yleisesti vallalla
oleva ajatus, että ohjausammattilaisella ei ole annettua roolia ainakaan tiedollisena
auktori-teettina, jolla olisi käsissään viimeisin ja parhain tieto. Ohjaus ei perustu pa-
remmin tietämiseen, vaan se on merkitysten uudelleen tulkintaa. Nykyisin ajatellaan
myös, että ambivalenssi kuuluu ohjaajan työhön. Se on auttamis- ja ohjaustyön pe-
rustavin piirre. Voidaankin sanoa että itsestään selvästi sitovien arvojen tilalle on
tullut jatkuva neuvottelu. (Onnismaa 2000, 295)

Lähiohjauksessa ohjaajan odotetaan toimivan konsrktiiviseen oppimiskäsitykseen mukaan. Siten ohjausmenetelmien tulisi luontua kyseiseen lähestymistapaan sopivasti. Ratkaisukeskeinen ja viime aikoina vahvasti esillä ollut narratiivinen eli kertomuksellinen menetelmä (Peavy 2000, 14 - 37) sopivat mielestäni hyvin yhdeksi lähiohjaajan toimintatavaksi.

Narratiivinen lähestymistapa voi tarjota välineitä työntekijän ammatti-identiteetin rakentamiseen, kun ammattien maailma on pirstoutunut ja jatkuvassa muutoksessa, mitä nykyinen työelämä edellyttää. Eteläpellon ja Vähäsantasen (2006, 26) mukaan ammatillisella identiteetillä tarkoitetaan elämänhistoriaan perustuvaa käsitystä ammatillisena toimijana: millaiseksi ihminen ymmärtää itsensä tarkasteluhetkellä suhteessa työhön ja ammatillisuuteen sekä millaiseksi hän työssään ja ammatissaan halua tulla. Ammatilliseen identiteettiin kuuluvat myös käsitykset siitä, mihin ihminen kokee kuuluvansa ja samastuvansa, mitä hän pitää tärkeänä sekä mihin hän sitoutuu työssään ja ammatissaan. Siihen sisältyvät lisäksi työtä koskevat arvot ja eettiset ulottuvuudet ja tavoitteet ja uskomukset. Esimerkiksi ohjauskeskusteluissa kerrotut ammatilliset minätarinat voivat auttaa rakentamaan ammatillista identiteettiä, kun suhde työhön ja ammattiin on vielä hauras ja aluillaan (Eteläpelto & Vähäsantanen 2006, 41 - 42).

Lisäksi lähiohjaajalta, kuten myös opiskelijalta, edellytetään reflektiivisyyttä, mikä tarkoittaa kykyä ja halua asettaa sen hetkinen toiminta yhteyksiinsä, toiminnan lähtökohtien ja mahdollisten seurausten pohdinta, itsestään selvien asioiden problematisointi (Onnismaa 2000, 305). Lähiohjauksen tarkoitushan on että opiskelija saa tuoda kaikki häntä harjoittelussa pohdituttavat asiat ohjauskeskusteluun ohjaajansa kanssa ja saa peilata ajatuksiaan häntä kokeneemman kollegan kanssa.

Ohjauksen keskeisenä tavoitteena on, että ohjattavasta tulee oman elämänsä paras ohjaaja. Oman elämän asiantuntijuus merkitsee, että tieto omista kokemuksista, toiveista ja merkityksistä on ohjattavalle ainutkertaista, ja sen hän tuo mukanaan ohjausprosessiin. Tämä sisältää myös yksilön autonomian ja subjektiuden kunnioittamisen. Ohjaajan ja opiskelijan välisen suhteen tulee perustelua neuvotteluun, tasarvoisuuteen ja toisen kunnioittamiseen. Kaiken ohjauksen lähtökohtana on mo-

lemminpuolisen kunnioituksen ja toimivan vuorovaikutuksen lisääminen, joka merkitsee molempien tarpeiden huomioimista ja yhdenvertaisuutta. (Nelson-Jones 1995)

Mielestäni edellä kuvattu ohjaustapa tuntuu järkevältä tämän hetken nopeasti muuttuvassa maailmassa ja työelämässä, jossa ohjaajakaan ei voi kovin tarkkaan tietää minkälaiseen tulevaisuuteen hän valmistaa opiskelijaa. Se on myös luonteva ihmissuhdealalla, jossa työskenneltäessä ei yleensä ole olemassa yhtä oikeaa ratkaisua, vaan monta tapaa päästä hyvään päämäärään. Vaikka ohjauskeskusteluja luonnehtii edellä kuvatut piirteet, sosiaalityön harjoittelussa on olemassa tietyt ammattipätevyyden alueet, joiden mukanaolosta keskusteluissa lähiohjaajan on nähdäkseni jollain tavalla pyrittävä pitämään huolta, jotta harjoittelulle asetettujen tavoitteiden toteutuminen varmistuu.

5 OPISKELIJOILLE TEHDYN SELVITYKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Selvityksen kohteena olleet asiat

Harjoittelusta ei ole Kuopion yliopistossa kerätty systemaattisesti opiskelijoiden kokemuksia muulla tavoin kuin suullisena palautteena harjoitteluseminaareissa, joissa opiskelijat purkavat kokemuksiaan harjoittelun jälkeen laitoksella harjoittelusta vastaavien opettajien johdolla.

Kehittämishankkeessa laadittiin kyselylomake, jolla kerättiin opiskelijoiden kokemuksia sosiaalityön harjoittelu 3:sta. Kyselyssä kartoitettiin sitä, missä määrin harjoittelun järjestelyt noudattivat yliopiston sosiaalityön harjoittelu 3:n oppaassa suositeltuja käytäntöjä ja miten sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitoksella harjoittelulle asetetut sisällölliset tavoitteet näyttivät toteutuvan. Miten harjoittelu näytti tukevan ammatillisuuden pätevyyden eri osa-alueiden kehittymistä? Kysymysten painopistealueena oli, kuinka harjoittelun lähiohjaus oli toteutettu ja miten opiskelijoiden ammatilliselle kasvuksi asetetut tavoitteet näyttivät toteutuvan. Lisäksi kartoitettiin opiskelijoiden nimeämiä harjoittelun kehittämideoita, mahdollisia muutostarpeita ja muita havaintoja harjoittelun kulusta.

5.2 Kyselyn toteuttaminen

Laadin kyselylomakkeen (liite 1) itse, mutta kyselylomakkeen laatimisvaiheessa pyysin myös sosiaalityön laitoksen harjoittelun ohjaavaa opettajaa kommentoimaan lomaketta lähinnä sisällön ja muodon osalta, johon hän esitti vain muutamia pieniä korjauksia lähinnä taustatekijöiden osalta.

Kysely toteutettiin syksyn 2007 ensimmäisessä harjoitteluseminaarissa, johon piti osallistua kaikki ne opiskelijat, jotka suorittivat vuonna 2007 harjoittelu 3:een kuuluvan seminaarin. Ohjaavan opettajan mukaan paikalla piti olla 40 opiskelijaa, mutta paikalla olikin 27 opiskelijaa, jotka kaikki vastasivat kyselyyn. Suurimmalla osalla harjoittelu oli tapahtunut muutama kuukausi ennen seminaaria. Kyselystä käytetään nimitystä kontrolloitu tai informoitu kysely, silloin kun tutkija jakaa kyselylomakkeet itse. Vastaajille annettiin 15 - 20 minuuttia aikaa vastata kyselyyn ja opiskelijat palauttivat kyselylomakkeet samassa tilaisuudessa tekijälle.

Kyselyssä oli yhteensä 37 kysymystä, jotka olivat yhtä avointa kysymystä lukuun ottamatta monivalinta- ja väittämäkysymyksiä. Suurimmassa osassa kysymyksiä vastausta pyydettiin asteikolla 1-5. Numero 1 ja 5 tarkoittavat asteikon ääripäitä ja 2 ja 4 lievää astetta jompaankumpaan suuntaan. Numero 3 ei arvona osoita selkeästi kumpaankaan suuntaan. Kysymykset 1-36 käsiteltiin SPSS -tilasto-ohjelmalla. Avoin kysymys (37) käsiteltiin sisällön erittelynä siten, että jokainen vastaus kirjoitettiin ylös erikseen jokaisesta kysymyslomakkeesta ja näin saadut vastausluettelot tyypiteltiin eri teemojen mukaisiin luokkiin. Keskeiset tulokset on kuvattu frekvenssien avulla. Koska kyseessä on pieni otos, tuloksia ei voida yleistää.

6 SELVITYKSEN TULOKSET JA ANALYSOINTI

6.1 Harjoittelun järjestelyyn liittyvät kysymykset

Kyselyssä kartoitettiin millaisissa harjoittelupaikoissa opiskelijat olivat suorittaneet harjoittelunsa.

Suurin osa (22) kyselyyn vastanneista sosiaalityön opiskelijoista oli suorittanut harjoittelun asiakastyön tehtävissä. Loput ilmoittivat harjoittelupaikakseen sosiaalityön hallinto- tai tutkimustehtävän, projektin tai järjestön tai muun vastaavan. Osa heistäkin oli tehnyt harjoittelun aikana asiakastyötä.

Yliopisto edellyttää että työharjoittelun tulee olla ohjattua ja valvottua. Työharjoittelupaikassa nimetty henkilö vastaa opiskelijan harjoittelun sisällöstä ja sujuvuudesta. Kyselyyn vastanneista opiskelijoista 21:lla oli lähiohjauksesta vastannut yksi nimetty työntekijä, kahdella siitä oli vastannut pari, kolmella tiimi ja yhdellä ohjaaja oli organisaation ulkopuolelta.

Opiskelijoista lähes kaikki (96 % täysin samaa mieltä tai melkein samaa mieltä) olivat sitä mieltä, että harjoittelupaikan valinta opiskelijan oman kiinnostuksen mukaan on hyvä käytäntö. Yli puolet (16 eli 59 %) piti yliopiston ohjausta harjoittelupaikan valinnassa riittävänä. Viisi (18 %) ei osannut ottaa kantaa ja loput 6 (22 %) olisivat toivoneet yliopiston taholta enemmän ohjausta paikan valinnassa.

Avoimen kysymyksen vastauksissa opiskelijat ottivat runsaasti ja monipuolisesti kantaa harjoittelun järjestelyä yleisesti koskeviin seikkoihin. Erityisesti moninaisia toiveita kohdistui yliopiston suuntaan. Yliopistolta toivottiin, että harjoittelupaikoista olisi etukäteen saatavissa enemmän tietoa mm. sisällöin, työnkuvien ja ohjaajien osalta. Toivottiin myös että harjoittelupaikat voitaisiin jakaa tasapuolisemmin, koska harjoittelupaikoista koettiin olevan kilpailua samoin kuin opiskelijoista eri harjoittelupaikoissa.

Eräs opiskelija totesikin: ”Tuuripeliä. Paikoista on hirveä kisa, jotenkin reilumpaan suuntaan pitäisi kehittää. Tietysti olosuhteistakin johtuu, kaikkeen ei voi vaikuttaa, mutta vastuuta pitäisi korostaa.”

Tasapuolisuutta toivottiin myös sen suhteen, että harjoittelupaikoissa olisi samanlainen käsitys vapaapäivistä, työajan käytöstä opiskeluun, sairastumistilanteista ja että palkkauksen osalta tilanne olisi tasa-arvoinen.

Harjoittelulta toivottiin myös monimuotoisuutta. Moni opiskelija pohti, että käytännön harjoittelua olisi hyvä olla useammassakin paikassa, jotta harjoittelun aikana

saatu kuva sosiaalityöstä ei jäisi liian yksipuoliseksi. Ehdotettiin muun muassa harjoittelu 3:n jakamisesta useampaan jaksoon, toisaalta jotkut pitivät kolmenkin kuukauden harjoittelua liian lyhyenä aikana. Vierailuja eri harjoittelupaikkoihin ja tutustumista yhteistyökumppaneiden työhön pidettiin myös antoisina. Kaksi opiskelijaa oli pakollisen sosiaalitoimisto-harjoittelun kannalla ja kaksi toivoi Turun mallin mukaista klinikkaopetusta. Kolme opiskelijaa otti kantaa siihen, että opiskelijoiden heterogeenisesta taustasta (työssä olevat, kokeneet, vasta-alkajat) johtuen pitäisi olla erilaisia tapoja suorittaa harjoittelu. Yksi opiskelija toivoi yliopistolta enemmän kumppanuussuhteita ulkomaanharjoitteluun kaukokohteissa, mikä mahdollistaisi globalisaation ja globaalin solidaarisuuden kysymysten kohtaamisen käytännössä.

6.2 Harjoittelun sisällöllisten tavoitteiden toteutuminen

Tässä luvussa tarkastellaan, miten harjoittelun sisällölliset tavoitteet näyttivät toteutuvan harjoittelussa ja miten harjoittelu näytti tukevan ammatillisen pätevyyden eri osa-alueiden toteutumista.

6.2.1 Asiakastyö

Kyselyssä yhtenä tarkastelun kohteena on erityisesti opiskelijoiden harjoittelupaikoissa tekemä asiakastyö. Tähän liittyvät kysymykset koskivat Guttmanin ym. (1988, 278 - 288) jaottelun mukaan eniten toiminnallisen pätevyyden osa-alueita.

Työyhteisöjen tapaan ottaa harjoittelija työyhteisön jäseneksi oltiin erittäin tyytyväisiä. Opiskelijoista 92 % ilmaisi tyytyväisyytään tähän. Työyhteisöön pääsyssä hyväksi keinoksi oli mm. todettu käytäntö, että harjoittelun ohjaaja kiertää harjoittelijan kanssa koko talon tai yksión läpi, tutustuttaa ja esittelee hänet muille työntekijöille.

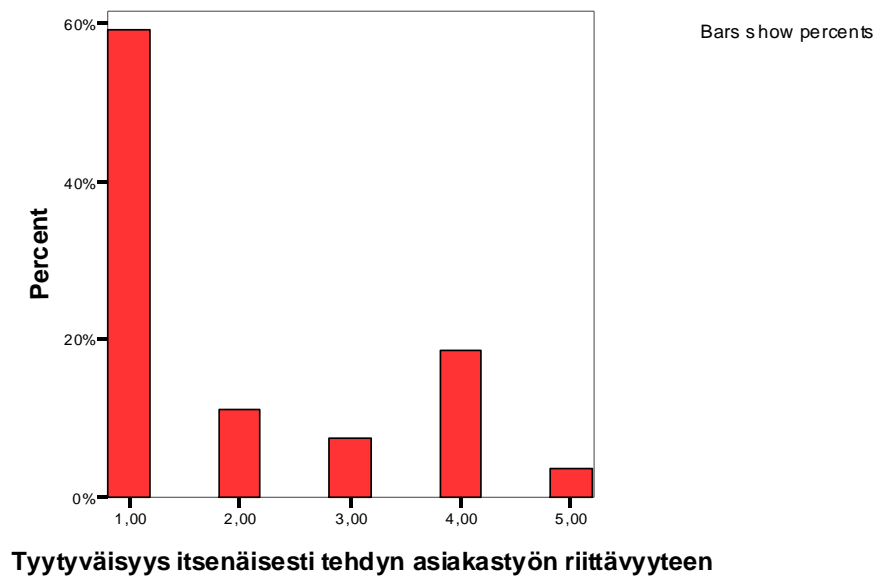
Eräs opiskelija kuvasi pääsyään työyhteisön jäseneksi näin:

”Omassa harjoittelupaikassani oli erittäin myönteinen suhtautuminen opiskelijaan. Sain vastuuta ja ohjausta sopivassa suhteessa. Minut otettiin mukaan kaikkeen yhteistoimintaan, ajatuksiani ja ideoitani kuunneltiin osana muuta työryhmää eikä vain opiskelijan ominaisuudessa.”

Vastausten mukaan myös harjoittelussa tärkeät harjoittelupaikan organisaatio sekä yhteistyötahot olivat hahmottuneet opiskelijoille erittäin hyvin, mikä saattaa kertoa siitä, että perehdytys oli tältä osin harjoittelupaikoissa varsin hyvin järjestetty. Toisaalta opiskelijoiden perustiedot ja kyky hahmottaa palvelujärjestelmää ovat mahdollisesti kehittyneet hyvin jo harjoittelua edeltäneen opiskelun aikana, mikä heijastelee intellektuaalisen pätevyyden osa-alueen mukaisten asioiden omaksumista.

Varsinaiseen **asiakastyöhön osallistuminen** sekä ohjauksen alaisena että itsenäisenä ja vastuullisena työntekijänä on opiskelijoiden mukaan tärkeimpiä harjoittelun päämääriä. Yksi tapa osallistua asiakastyöhön on havainnoida vakituisen työntekijän tekemää asiakastyötä olemalla mukana erilaisissa työtilanteissa havainnoijana tai työparina. Opiskelijoista 81 % oli hyvin tyytyväisiä havainnointien määrään (17 eli 63 % vastasi täysin samaa mieltä), joten ohjaajilla ei näytä olevan kynnystä ottaa opiskelijoita mukaan erilaisiin asiakastilanteisiin. Myös asiakkaat ovat suhtautuneet myönteisesti opiskelijoiden läsnäoloon, sillä asiakkailta kysytään aina lupa havainnointiin.

Melko suuri osa (19 henkilöä, joista 59 % täysin samaa mieltä, 11 % melkein samaa mieltä) opiskelijoista oli päässyt myös riittävästi osallistumaan käytännön asiakastyöhön itsenäisenä ja vastuullisena työntekijänä. Kuitenkin 6 opiskelijaa (23 %) oli selkeästi tyytymättömiä itsenäisesti tehdyn asiakastyön määrään. Myös asiakastyöhön saatuun lähiohjaukseen oltiin erittäin tyytyväisiä, mikä osoittaa että asiakastyö on osa-alue, johon myös ohjauskeskusteluissa panostetaan paljon ja opiskelijat itse käsittelevät siellä mielellään asiakastyön kysymyksiä.

Pääsin riittävästi osallistumaan käytännön asiakastyöhön itsenäisenä ja vastuullisena työntekijänä.
 1 = täysin samaa mieltä
 2 = melkein samaa mieltä
 3 = en osaa sanoa
 4 = melkein eri mieltä
 5 = täysin eri mieltä

Kuvio 2. Tyytyväisyys itsenäisesti tehdyn asiakastyön määrään

Avoimen kysymyksen vastauksissa opiskelijat ottivat runsaasti kantaa itsenäisen työskentelyn puolesta. Eräässä opiskelijan puheenvuorossa asia esitettiin näin:

”Yliopiston suunnalta voitaisiin ottaa sellainen suhtautuminen harjoitteluun menijöiden suuntaan, että he menevät oikeasti töihin eikä vaan istumaan ohjaajan viereen ja havainnoimaan... se vaikuttaa motivaatioon ... opiskelijat osaavat tehdä myös itsenäistä työtä ilman jatkuvaa valvontaa.”

Ainakin viidessä muussa vastauksessa opiskelijat kirjoittivat kommentteja itsenäisen työskentelyn osalta.

”Harjoittelu oli todella antoisa, mutta välillä olisin toivonut vieläkin enemmän itsenäistä työskentelyä. Olisi oppinut vieläkin enemmän. Toki sain itsenäisesti työskennellä, mutta enemmän olisin toivonut.”

”Olisin toivonut harjoittelijana vieläkin enemmän vastuuta, tosin sitä sain, mutta kolme kuukautta on lyhyt aika, joten siitä luonnollisesti haluaa ottaa kaiken mahdollisen hyödyn irti.”

Opiskelijoita pyydettiin arvioimaan myös **asiakkaan kohtaamisen taitojen kehittymistä** harjoittelun aikana. Opiskelijoiden tyytyväisyys asiakkaan kohtaamisen taitojen kehittymiseen odotuksiensa mukaisesti ei ollut aivan yhtä hyvää kuin harjoittelun kulkuun yleensä. Opiskelijoista seitsemän eli 25 % ilmaisi olevansa täysin tyytyväisiä, mutta 11 (40 %) olisi toivonut tässä suhteessa jonkin verran parempaa kehitystä ja kolme opiskelijaa oli melko tyytymättömiä tähän. Kuusi opiskelijaa ei myöskään osannut sanoa, olivatko asiakkaan kohtaamisen taidot kehittyneet harjoittelussa.

”Joissakin paikoissa ei ole mahdollisuuksia itsenäiseen työskentelyyn (paikan luonteesta riippuen). Se on ikävää kun ei voi kehittyä itsenäisemmäksi, asiakkaan kohtaamisen taidot vaikuttaisi työtehtävien itsenäiseen hoitamiseen. Pitkässä harjoittelussa pitää päästä kunnolla tekemään hommia.”

Asiakastyön osaamiseen kuuluu, että opiskelija osaa soveltaa käytettävissä olevia **sosiaalityön keinoja ja menetelmiä**, joiden omaksumista kartoitettiin erillisellä kysymyksellä. Yli puolet (17 eli 63 %) opiskelijoista koki oppineensa käyttämään erilaisia sosiaalityön menetelmiä harjoittelun aikana, mutta lähes neljäsosa koki, ettei ollut oppinut tällä alueella mitään olennaisesti uutta harjoittelun aikana. Vastauksista voi päätellä että lyhyessä työharjoittelussa kaikki eivät pääse kokeilemaan kovin syvällisesti asiakastyön tekemistä. Myös erot harjoittelun ohjaajien menetelmäosaamisessa saattavat vaikuttaa tähän, kuten sosiaalialan korkeakoulutuksen suuntaa pohtinut työryhmä (Kananoja 2007) on todennut. Avoimessa vastauksessa opiskelijat toivoivat harjoittelussa ja opinnoissa panostettavan sisällöllisesti lisää käytännön työmenetelmiin ja lainsäädäntöön sekä etiikkaan.

Sosiaalityön harjoittelun tavoitteena on että opiskelija osallistuu myös **moniammatilliseen yhteistyöhön** ja ymmärtää sen merkityksen. Moniammatillisen työn tekemistä kartoitettiin kahdella eri kysymyksellä. Kysely osoittaa että lähes kaikissa organisaatioissa sosiaalityöhön kuuluu olennaisena osana moniammatillinen yhteistyö, joten on tärkeää että tämä osa-alue hahmottuu opiskelijalle myös harjoittelun aikana. Opiskelijoista 85 % (23) vastasi, että hänen harjoittelupaikassaan tehtiin

runsaasti moniammatillista yhteistyötä. Ainoastaan kolmen harjoittelijan kohdalla näin ei ollut. Opiskelijat kokivat myös itse päässeensä riittävästi osallistumaan moniammatilliseen yhteistyöhön, sillä peräti 88 % (24) opiskelijoista osoitti olevansa tähän tyytyväisiä.

”Minulla oli mahdollisuus myös omien toiveideni perusteella käydä tutustumassa eri yhteistyökumppaneiden työhön ja muihin sosiaalityön alueisiin. Moniammatillinen tiimi ja eri ammattiryhmien yhteistyö oli rajapintoja ylittävää asiantuntijuutta, jota arvostin ja otin oppia kokemuksesta ja persoonallisuuksista.”

Eräs opiskelija kuvasi opiskelijoiden halua päästä käytännössä oppimaan moniammatillista yhteistyötä yhä paremmin näin:

”Klinikkaopetusta pitäisi kehittää oikeasti, siis opettaa lääkäreitä, sosiaalityöntekijöitä ym. yhdessä, jotta oppivat jo opintojen aikana toimimaan yhteistyössä ja tunnistamaan toisensa toimenkuvat.”

Yhteenvetona asiakastyön osalta voidaan todeta, että harjoittelupaikoissa on tärkeää panostaa siihen että opiskelija pääsee riittävästi tekemään itsenäistä asiakastyötä kehittyäkseen asiakkaan kohtaamisen taidoissa ja oppiakseen menetelmäosaamista. Lisäksi vastausten perusteella näytti siltä, että opiskelijat hahmottivat moniammatillisen yhteistyön tekemisen yhtenä tärkeänä ammatilliseen pätevyyteensä kuuluvana osa-alueena.

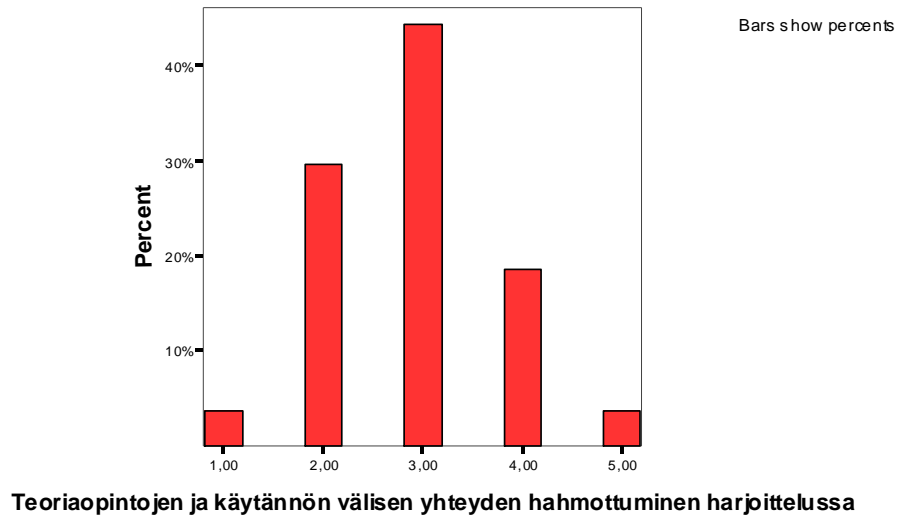
6.2.2 Teorian ja käytännön integroituminen

Sosiaalityön koulutuksessa on keskeistä teoretiedon ja käytännön opetuksen integroituminen.

Yhtenä harjoittelun tavoitteena on, että opiskelija kehittyy intellektuaalisen pätevyyden (Guttman ym.1988) osa-alueella, mikä tarkoittaa että opiskelija osaa kytkeä opiskelun aikana omaksumaansa tietoa käytännön työhön.

Vastausten mukaan opiskelijoista lähes puolet (44 % eli 12 henkilöä) ei osannut sanoa, oliko teoriaopintojen ja käytännön välinen yhteys hahmottunut heille harjoittelun aikana. Kahdeksan henkilöä (29 %) oli sitä mieltä, että yhteys oli hahmottunut

heille melko hyvin ja vastaavasti kuusi henkilöä oli sitä mieltä että yhteys ei ollut hahmottunut heille juuri lainkaan.

Teoriaopintojen ja käytännön sosiaalityön välinen yhteys hahmottui minulle hyvin harjoittelun aikana.
 1 = täysin samaa mieltä
 2 = melkein samaa mieltä
 3 = en osaa sanoa
 4 = melkein eri mieltä
 5 = täysin eri mieltä

Kuvio 3. Teoriaopintojen ja käytännön välisen yhteyden hahmottuminen harjoittelussa

Teorian ja käytännön välisen yhteyden hahmottumisen puutetta kuvastaa esimerkiksi seuraava opiskelijan vastaus, kun hän kyselyn kommenttiosiossa pohtii näin:

”Omassa harjoittelussani mieltä jäi painamaan opitun teorialiedon linkittäminen käytäntöön. Jotenkin tuntui etten osannut, voinut tai kyennyt ymmärtämään, miten minun tulisi linkittää teoria harjoitteluuni. (en osaa arvioida onko syy yksin minussa vai kokeeko muutkin asian samalla tavoin).”

Myös seuraavanlaisia mielipiteitä ilmaistiin:

”Ajattelin että olisi hyvä yhdistää tehokkaammin kursseja, yhdistää käytäntöä ja teoriaa esimerkiksi sosiaalityöntekijävierailujen muodossa. Näin saataisiin ajankoh-
taista käytännön tietoa eri sosiaalityön aloilta.”

”Harjoittelu tuntuu ainoalta osalta, jossa oppii itse sosiaalityöstä. Käytännönlähei-
syyttä voisi tuoda enemmän lukuvuosiopetukseen”

”Enemmänkin saisi olla käytännön ja teorian yhteen liittämistä joko harjoittelun
muodossa tai muuten.”

Erillisenä kysymyksenä näytti siltä, että käytännön ja teorian välisen yhteyden
hahmottumisessa olisi ollut paljonkin toivomisen varaa. Lähiohjauksen kannalta teo-
riatiedon ja käytännön välisen yhteyden integroituminen on selvä haaste ja edellyttää
ohjauskeskusteluissa sellaisten työtapojen kehittämistä, jotka edesauttaisivat yhtey-
den hahmottumista. Kussakin harjoittelupaikassa voitaisiin esimerkiksi selkeästi
hahmotella opiskelijan harjoittelumateriaaliksi sosiaalityöntekijän ammattipätevyy-
den alueelle kuuluvia asia- ja menetelmäkokonaisuuksia, joita hyödynnetään kysei-
sen paikan työskentelyssä. Ohjauskeskusteluissa tulisi ehkä myös enemmän reflek-
toida teorian ja käytännön väliseen hahmottumiseen liittyviä asioita.

6.2.3 Eettiset periaatteet ja ammatillinen kasvu

Harjoittelun tavoitteena on että opiskelija ymmärtää asiakastyön tavoitteellisena
toimintana ja ymmärtää ihmiskäsityksen ja eettisten periaatteiden merkityksen sosi-
aalityössä. Kyse on sosiaalityöntekijän henkilökohtaisen pätevyyden alueeseen
(Guttman ym.1988) kuuluvista asioista. Sosiaalityöhön sisältyy tehtäviä, joissa työn-
tekijä ottaa paljon vastuuta ja käyttää valtaa jopa ihmisten itsemääräämisoikeuden
piiriin kuuluvissa asioissa. Kaikkea asiakastyötä koskien opiskelijan on tärkeää osata
soveltaa eettisiä periaatteita käytännön työhön sekä jäsentää myös eettisten periaat-
teiden noudattamiseen liittyvät ristiriidat. Suurin osa (16) opiskelijoista vastasi, että
eettisten periaatteiden soveltaminen käytännön työssä sujui lähes ongelmitta. Viisi
vastaajaa oli suoriutunut ongelmitta, toisaalta viisi vastaajaa oli selkeästi kokenut
ongelmia eettisten periaatteiden noudattamisen kohdalla.

Eettisyyden koettiin toteutuvan asiakastyössä vaihtelevasti. Kuusi vastaajaa oli kokenut selkeää ristiriitaa eettisten periaatteiden ja työkäytäntöjen välillä ja kahdeksan vastaajan oli vaikea ottaa kantaa tähän asiaan. Kymmenen vastaajaa ei kokenut juuri lainkaan ja kolme vastaajaa ei lainkaan ristiriitaa.

On odotettavaa, että jonkinlaista ristiriitaa eettisten periaatteiden soveltamisessa koetaan. Näytti siltä, että harjoittelulle asetettu tavoite hahmottaa eettisten periaatteiden noudattamiseen liittyvät ristiriidat on harjoittelussa ainakin jossain määrin toteutunut. Lähiohjauksessa on syytä kiinnittää huomiota siihen, että eettisiä kysymyksiä tulee myös tarkasteltua riittävästi. Avoimessa kysymyksessä vain yksi opiskelija kommentoi tälle alueelle toivoen harjoittelun sisällössä myös etiikkaan lisää huomiota. Eettisten periaatteiden toteutumista selvittävät kysymykset olivat jonkin verran monitulkintaisia ja siitä syystä myös vastausten analysointi ja tulkinta tuotti kyselyn tekijälle vaikeuksia.

Harjoittelun tärkein tavoite on luonnollisesti opiskelijan **ammattillinen kasvu**. Opiskelijoista 48 % oli sitä mieltä, että harjoittelu edisti hyvin heidän ammatillista kasvua ja 37 % oli melkein samaa mieltä. Kaksi opiskelijaa ei osannut ottaa kantaa siihen, oliko ammatillista kasvua tapahtunut, yksi oli melkein eri mieltä ja yksi täysin eri mieltä siitä, että harjoittelu olisi edistänyt heidän ammatillista kasvuaan.

Suurin osa opiskelijoista arvioi, että heidän omat arvonsa ja asenteensa olivat selkeästi joutuneet tarkastelun kohteiksi harjoittelun aikana, mikä osaltaan voidaan tulkita kertovan siitä, että ammatillista kasvua on tapahtunut, samoin kuin aikaisemmin kuvattu sosiaalityön eettisten periaatteiden pohdiskelu.

Kysymyksen asettelu jäi tämän kysymyksen osalta liian abstraktiksi. Ammatillisen kasvun käsite olisi vaatinut avaamista ja pilkkomista pienempiin osakysymyksiin, jotta opiskelijoilta olisi saatu todellista ammatillista kasvua kuvaavia vastauksia.

6.3 Lähiohjauksen toteutuminen, sisältö ja menetelmät

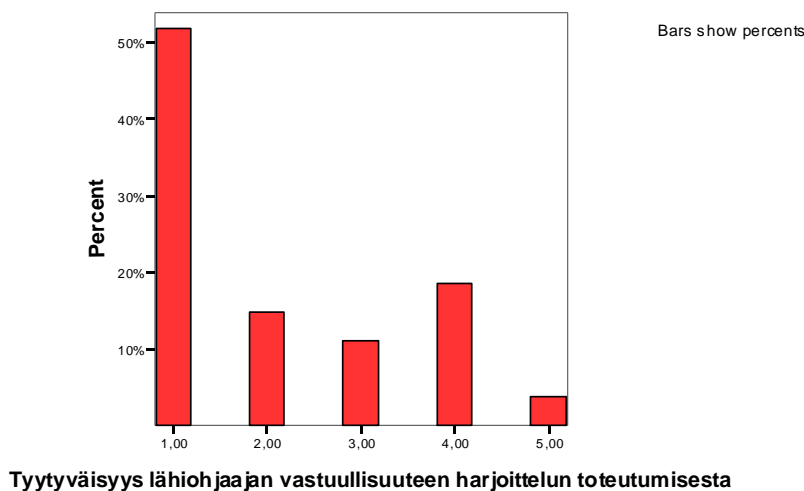
6.3.1 Lähiohjauksen toteutuminen ja ohjauskäytännöt

Yliopisto ohjaa harjoittelua harjoittelupaikoissa Moodlen kautta ja lähettämällä kirjallisen opiskelijan ja lähiohjaajan oppaan harjoittelun kulusta lähiohjaajille. Opiskelijoiden vastausten perusteella voi päätellä että oppaan hyödyntäminen harjoittelussa oli varsin kirjavaa. Noin puolet (14) opiskelijoista oli sitä mieltä, että opasta hyödynnettiin riittävästi. Viisi opiskelijaa ei osannut sanoa miten opasta hyödynnettiin ja kahdeksan opiskelijan mielestä oppaan hyödyntäminen oli riittämätöntä.

Lähes puolet (48 %) opiskelijoista piti opasta hyvänä ohjeena harjoittelun kululle, mutta peräti yhdeksän opiskelijaa ei osannut ottaa kantaa oppaan toimivuuteen, mikä kertoo mahdollisesti siitä, että opas oli jäänyt melko vieraaksi monelle eikä sitä ollut hyödynnetty harjoittelussa. Viisi opiskelijaa ei pitänyt opasta kovin hyvänä ohjeena.

Toisaalta tasapuolisuutta harjoittelun järjestelyssä kaivattiin opiskelijoiden avoimissa vastauksissa, joten nähdäkseni harjoittelua koskevan ohjeistuksen hyödyntäminen harjoittelupaikoissa olisi yksi keino lisätä yhdenmukaisia toimintatapoja harjoittelupaikoissa.

Harjoittelupaikassa lähiohjaajalla on suuri vastuu harjoitteluolosuhteiden luomisessa sellaisiksi, että harjoittelun tavoitteet voivat toteutua. Yli puolet (14 eli 52 %) opiskelijoista olivat täysin tyytyväisiä harjoittelunohjaajan ottamaan vastuuseen harjoittelun toteutumisesta. Kuitenkin harjoittelijat olivat olleet tässä suhteessa jonkin verran eriarvoisessa asemassa, koska viisi opiskelijaa oli jossain määrin eri mieltä ja yksi täysin eri mieltä siitä, että lähiohjaus olisi toiminut tältä osin toivotulla tavalla.

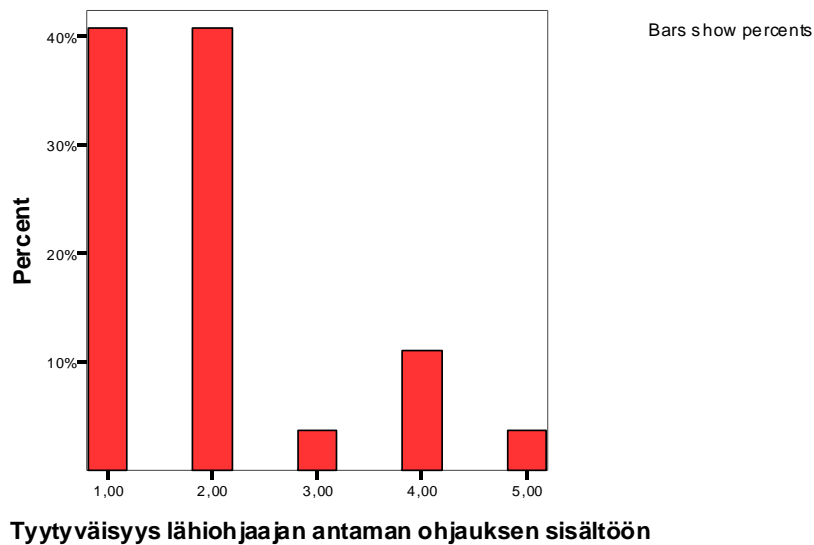

Lähiohjaajani otti riittävästi vastuuta harjoittelun toteutumisesta ja sovittujen harjoitteluolosuhteiden luomisesta.
 1 = täysin samaa mieltä
 2 = melkein samaa mieltä
 3 = en osaa sanoa
 4 = melkein eri mieltä
 5 = täysin eri mieltä

Kuvio 4. Tyytyväisyys lähiohjaajan vastuullisuuteen harjoittelun toteutumisessa

Yliopisto suosittelee, että harjoittelija saa harjoittelujakson aikana 16 tuntia sellaista lähiohjausta, jossa ohjaustilanne on rauhoitettu muulta työltä. Harjoittelun ohjaaja tai työyhteisö saa palkkion näiltä lähiohjaustunneilta. Kyselyyn vastanneista opiskelijoista 11 (40 %) oli saanut lähiohjausta suositellut 16 tuntia. Ohjauksen määrä vaihteli jonkin verran, koska kahdeksan muuta opiskelijaa oli saanut ohjausta enemmän ja loput kahdeksan vähemmän kuin 16 tuntia. Suurin osa (77 %) opiskelijoista piti 16 lähiohjaustuntia sopivana määränä.

Yleisesti ottaen opiskelijat (22) olivat pääosin tyytyväisiä (88 %) lähiohjaajan antaman ohjauksen sisältöön kokonaisuudessaan, neljä opiskelijaa (15 %) oli tästä melkein tai täysin eri mieltä ja yksi heistä ei osannut sanoa mielipidettään ohjauksen sisällöstä.

Olin tyytyväinen lähiohjaajani antaman ohjauksen sisältöön.
 1 = täysin samaa mieltä
 2 = melkein samaa mieltä
 3 = en osaa sanoa
 4 = melkein eri mieltä
 5 = täysin eri mieltä

Kuvio 5. Tyytyväisyys lähiohjaajan antaman ohjauksen sisältöön

Tarkennettaessa lähiohjauksen sisällön tarkastelua avoimissa vastauksissa yliopiston toivottiin ohjeistavan harjoittelupaikat hyvin lähiohjauksen osalta. Vastausten mukaan ohjaajat tuli informoida hyvin lähiohjaustuntien määrästä ja sisällöstä.

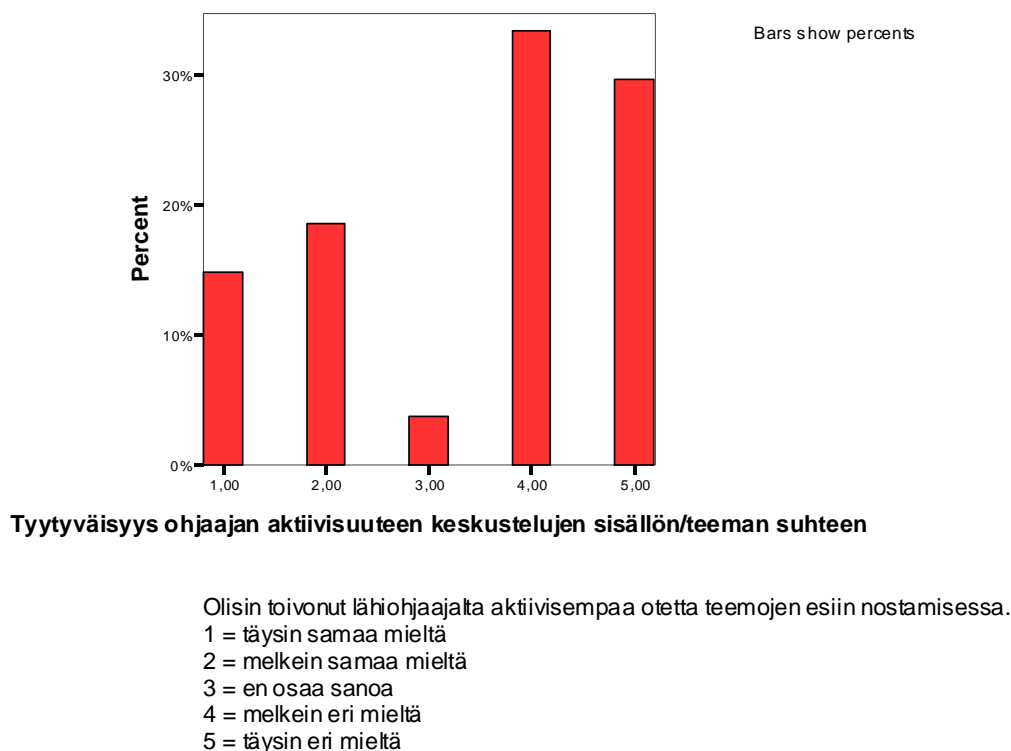
Myös suoraan lähiohjaajille tuli avoimen kysymyksen vastauksissa kommentteja, joiden mukaan lähiohjauksessa olisi ollut parantamisen varaa.

” Alkuperehdytys perusteellisemmaksi (työpaikan materiaalia harjoittelijalle, käyttäjätunnukset valmiiksi, aluksi hyvä kiertää harjoittelijan kanssa koko talo, esittelykierros)”

” Enemmän aikaa ohjauskeskustelulle, neuvottelujen valmistelulle, työnjaon läpikäynnille; ohjaajan kannattaa tietoisesti keskittyä ohjaamaan (puhua selvästi, kerrata, antaa palautetta).”

”Harjoittelun ohjaajan tulisi olla todella motivoitunut olemaan harjoittelijan opastajana, jotta välttyttäisiin huokauksilta neuvoja kysyttäessä.”

Lähiohjauskeskustelujen (varsinaiset ohjaustunnit) sisältöön opiskelijat olivat kuitenkin varsin tyytyväisiä. Lähiohjauksessa oli käsitelty teemoja pääosin harjoittelijan toivomassa järjestyksessä ja tahdissa. Yli puolet oli tyytyväisiä lähiohjaajan rooliin keskustelun ohjaajina, mutta reilu kolmasosa (33 %) opiskelijoista olisi toivonut ohjaajalta jonkin verran aktiivisempaa otetta eri teemojen esiin nostamisessa.

Kuvio 6. Tyytyväisyys ohjaajan aktiivisuuteen keskustelujen sisällön suhteen

Erään opiskelijan kirjoittama vastaus kuvaa hänen saamaansa lähiohjausta näin. Vastaus kuvastaa jonkinlaista tyytymättömyyttä, mutta myös epätietoisuutta siitä, kenen vastuulla käytännöistä kiinni pitäminen oli.

”Ohjaajia voisi ehkä ohjeistaa enemmän ohjaustuntien sisällöstä (mitkä olisivat esim. sopivia aiheita). Minun vastuullani oli ohjaustuntien sisältö. Ohjauskeskusteluja peruttiin eikä 16 tunnista pidetty kiinni. Jäi epäselväksi oliko todella harjoittelijan vastuulla pitää ohjuskeskustelujen määrästä kiinni.”

Vastausten perusteella yhteenvetona lähiohjauksesta voidaan todeta, että opiskelijat kohdistavat lähiohjaajaan monenlaisia odotuksia. Ohjaajalta odotetaan että harjoitte-

lupaikan olosuhteet on järjestetty harjoittelua hyvin tukeviksi eikä harjoittelun aletua mene kohtuuttomasti aikaa olosuhteiden luomiseen. Opiskelijat arvostavat sitä, että ohjauksessa käsitellään juuri heidän esille ottamiaan asioita. Toisaalta ohjaajalta odotetaan tietynlaista direktiivisyyttä, jotta varmistetaan harjoittelun keskeisten tavoitteiden toteutuminen.

Oppimispäiväkirjaa voidaan käyttää apuvälineenä ohjauskeskustelujen välillä. Ohjeistuksessa harjoittelijaa suositellaan kirjoittamaan oppimispäiväkirjaa harjoittelun aikana. Oppimispäiväkirjan tarkoituksena on, että opiskelija kirjaa oppimiskokemuksiaan, oppimiaan asioita, havaintojaan, ajatuksiaan ja tunteitaan. Oppimispäiväkirja on itsereflektion ja itsearvioinnin väline, jota opiskelija hyödyntää ohjauskeskustelujen välillä. Oppimispäiväkirja on muodoltaan ja ulkoasultaan vapaa. Opiskelija reflektoi ohjauskeskustelujen teemoja oppimispäiväkirjassaan.

Kyselyyn vastanneet opiskelijat (78 % harjoittelijoista) pitivät oppimispäiväkirjaa yleisesti hyvänä apuvälineenä, mutta sen käytännön toteutuksessa oli hajontaa. Vastaaajista 59 % ilmoitti kirjoittaneensa säännöllisesti tai melko säännöllisesti oppimispäiväkirjaa harjoittelun aikana ja noin puolet oli hyödyntänyt sitä myös ohjauskeskusteluissa. Näytti siltä, että ne jotka olivat kirjoittaneet oppimispäiväkirjaa, pitivät sitä myös hyvänä välineenä. Loput kirjoittivat oppimispäiväkirjaa ilmeisen epäsäännöllisesti tai eivät lainkaan ja samoin päiväkirjan hyödyntäminen ohjauksessa oli heillä niukkaa. Tulosten perusteella lähiohjaajan kannattaa kannustaa opiskelijaa pitämään oppimispäiväkirjaa ja korostaa, että ainakin jotkut opiskelijat näyttävät hyötyvän siitä paljon.

6.3.2 Oppimistavoitteiden toteutuminen ja saatu palaute

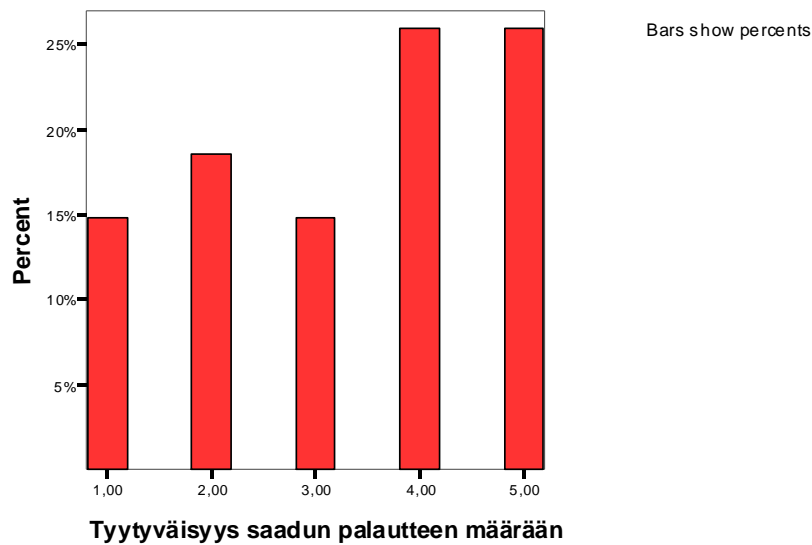
Opiskelija kirjaa harjoittelun alussa omaan harjoittelusuunnitelmaansa henkilökohtaiset tavoitteet harjoittelulleen. Lähes 90 % kyselyyn vastanneista opiskelijoista oli sitä mieltä, että oppimistavoitteiden ja harjoittelusuunnitelman toteutumisen arviointi oli varsin riittävää. Opiskelijoista 16 eli yli puolet arvioi saavuttaneensa täysin harjoittelusuunnitelmaansa kirjaamat keskeiset tavoitteet ja kahdeksan opiskelijaa

koki saavuttaneensa tavoitteet myös riittävän hyvin. Loput kolme opiskelijaa eivät osanneet sanoa, olivatko he saavuttaneet tavoitteensa, vai eivät.

Ohjaaja on yhdessä pohtija, kysymysten esittäjä ja kiinnostuksen virittäjä. Palautteen antajana ohjaaja on opiskelijalle tärkeä ammatillisen kasvun peili. Palautteen antaminen harjoittelussa on pääosin suullista, mutta harjoittelun lopussa annetaan myös kirjallista palautetta.

Opiskelijoilta kysyttiin tyytyväisyyttä erikseen suullisen palautteen riittävyteen ja saadun palautteen määrään. Lähes 80 % vastaajista oli sitä mieltä, että oli saanut riittävästi suullista palautetta lähiohjaajalta. Yli puolet arvioi saamansa kirjallisen palautteen toimineen hyvin ammatillisen kasvun tukena. Yhdeksän opiskelijaa eli 33 % vastaajista eivät osanneet sanoa oliko kirjallinen palaute tukenut heidän ammatillista kasvuaan. Herää kysymys oliko palautteet kirjoitettu niin yleisellä tasolla, ettei niistä käynyt ilmi opiskelijan ammatillinen kasvu. Tätä voi selittää sekin, että kaikki opiskelijat eivät välttämättä olleet saaneet kirjallista palautetta lainkaan. Kyselyn puutteena olikin, ettei kysytty kuinka moni sai kirjallista palautetta. Tämänkin kysymyksen kohdalla käsite ammatillinen kasvu on voinut jäädä opiskelijalle abstraktiksi käsitteeksi ja siten opiskelijalle on voinut jäädä epäselväksi mihin vastausta haetaan. Ammatillista kasvua on vaikea kuvata määrällisin termein.

Noin puolet opiskelijoista oli tyytyväisiä saamaansa palautteen määrään, mutta 33 % opiskelijoista olisi kuitenkin toivonut saavansa enemmän palautetta. Palautteeseen liittyvien kysymysten vastauksissa oli lievää ristiriitaa. Tässä voi olla kysymys siitä, että suulliseen palautteeseen oltiin tyytyväisiä sisällön osalta, mutta palautetta olisi toivottu määrällisesti enemmän.

Olisin toivonut enemmän palautetta lähiohjaajaltani.
 1 = täysin samaa mieltä
 2 = melkein samaa mieltä
 3 = en osaa sanoa
 4 = melkein eri mieltä
 5 = täysin eri mieltä

Kuvio 7. Tyytyväisyys saadun palautteen määrään

Näin ollen erään opiskelijan avoimessa vastauksessa esittämä toive saada jatkuvaa palautetta ohjaajalta ja muilta työntekijöiltä on voinut olla useammankin kyselyyn vastanneen opiskelijan haave.

Yhteinen alk- ja loppukeskustelu yliopiston ohjaavan opettajan, lähiohjaajan ja opiskelijan välillä toimii välineenä sille, että yliopiston taholta ja opiskelijan henkilökohtaisissa suunnitelmissa asetettuja tavoitteita voidaan yhteisesti pohtia. Yliopiston ohjaava opettaja pitää harjoittelupaikassa yhteisen alk- ja loppukeskustelun opiskelijan ja lähiohjaajan kanssa. Opiskelijoista 74 % (20) oli sitä mieltä, että yhteinen keskustelu on hyvä käytäntö. Kolme opiskelijaa ei osannut sanoa kantaansa ja kaksi opiskelijaa oli keskustelun toimivuudesta melkein eri mieltä ja kaksi täysin eri mieltä. Avoimessa kysymyksessä yhtenä perusteluna tälle oli se että, keskustelua pidettiin liian teoreettisena. Tosin tällaisen kannan ilmaisi kirjallisesti vain yksittäinen opiskelija.

Ehkä opiskeluihin kuuluville teoreettisille ja **kirjallisille oppimistehtäville** ei harjoittelun kuluessa haluttu omistaa kovin paljon huomiota. Eräs opiskelija totesi näin:

”Harjoittelutehtäviä ei malttanut tehdä harjoittelun aikana, koska työn tekeminen ja sen oppiminen oli niin kivaa.”

Toisaalta näkisin että yhteiset keskustelut ja opintojen aikana suoritettavat oppimistehtävät ovat juuri otollisia menettelytapoja pohtia teorian ja käytännön välistä yhteyttä, jonka pohtimisille kyselyn perusteella tuntui olevan tarvetta.

7 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Kehittämishankkeen tärkeimpänä tavoitteena oli avartaa näkökulmaa harjoittelun lähiohjaukseen saamalla opiskelijakeskeistä palautetta opiskelijoille suunnatun kyselyn kautta. Tarkoituksena oli saada käsitys harjoittelua koskevista hyvistä käytännöistä ja siitä, millainen on opiskelijoiden mielestä hyvä harjoittelukokemus. Samalla tämä kehittämishanke on ollut yksi tapa lisätä käytännön työelämässä tapahtuvan harjoittelun ohjauksen ja yliopisto-opetuksen välistä vuoropuhelua.

Hankkeessa toteutettiin kysely, jolla kartoitettiin opiskelijoiden kokemuksia sosiaalityön 3 kuukautta kestävästä harjoittelusta, jossa suurin osa kyselyyn vastanneista opiskelijoista oli ollut vuoden 2007 keväällä ja kesällä. Kyselyn etuna oli tässäkin tapauksessa, kuten yleensä, että sen avulla saatiin nopeasti ja tehokkaasti melko kattava aineisto. Aineiston etuna oli myös se että aineisto voitiin melko nopeasti käsitellä tallennettuun muotoon ja analysoida tietokoneen avulla. Kyselyssä suurin osa kysymyksistä oli harjoittelun järjestelyä, asiakastyötä ja harjoittelun lähiohjausta koskevia väittämäkysymyksiä. Väittämäkysymysten vastausten perusteella muodostui kuva, että suurin osa opiskelijoista oli ollut tyytyväisiä lähes kaikkiin harjoittelua koskeviin seikkoihin. Väittämiin opiskelijoilla näytti olevan tendenssi vastata siten, että he valitsivat myönteisimmän tai lähes myönteisimmän vaihtoehdon. Kyselytutkimusten osalta onkin todettu että ihmisillä on taipumus valita se ”sosiaalisen suotavuuden” mukainen vastausvaihtoehto, jota he arvelevat odotettavan tai jonka he arvelevat yleensä olevan suotava vastaus. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 198). Suoritetun kyselyn ongelmana oli myös joidenkin kysymysten vaikeatulkintaisuus,

lähinnä liiallinen abstraktiotaso, joten näiden kysymysten kohdalla ei voinut olla varmaa miten vastaukset pitäisi tulkita.

Toisaalta voisi päätellä, että opiskelijat olivat pääosin hyvin selvillä aihealueesta ja olivat hyvin perehtyneet siihen, koska kyselyn sanamuodoissa hyödynnettiin harjoittelussa käytettyjä termejä ja kysyttiin suoraan harjoittelun ohjeistukseen sisältyneitä asioista. Avoimessa kysymyksessä opiskelijoille annettiin mahdollisuus vapaasti kommentoida harjoittelua ja tehdä kehittämis ehdotuksia. Näissä vastauksissaan opiskelijat ottivat kantaa moniin väittämäkysymyksissä olleisiin seikkoihin ja kommenttien myötä käsitys siitä, miten opiskelijat olivat kokeneet nämä asiat, syveni. Avoimen kysymyksen vastausten hyötynä oli se, että kuva opiskelijoiden harjoittelun kokonaisuudesta tuli paljon monisävyisemmäksi ja käsitys laajeni. Nämä vastaukset antoivat vahvistusta sille, että opiskelijat olivat todellakin olleet moniin asioihin hyvin tyytyväisiä. Toisaalta saatiin tarkempaa käsitystä siitä, mitkä ovat harjoittelun kriittisiä kohtia eli mitkä ovat asioita, joiden kehittämiseen tulisi panostaa.

Kyselyn vastausten perusteella opiskelijat pitivät käytännön harjoittelujaksoja erittäin tärkeinä sosiaalityön opintoihin kuuluvana osa-alueena. Eräs opiskelija pohti, korostuuko harjoittelun merkitys jopa liikaa:

”Pohdin harjoittelun aikana, korostuuko harjoittelujen osuus jopa liikaa Tällä tarkoitan että läpi sosiaalityön opintojen voisi olla harjoittelua pienissä osissa (vrt. klinikkaopetus Turussa). ”

Monet toivoivat että harjoittelua kuuluisi opintoihin enemmänkin. Perusteluna todettiin mm. että käytännön työ motivoi teoriaopintoihinkin, varsinkin opiskelijaa, joka on tullut yliopistoon suoraan lukiosta. Harjoittelut nähtiin elintärkeiksi itsenäisen työskentelyn oppimisen kannalta. Opiskelijat kokivat, että harjoittelu on opiskelijalle ainutkertainen mahdollisuus tutustua työelämään ja oppia työelämässä tarvittavia taitoja saadakseen tulevaisuudessa itseä kiinnostavia työpaikkoja.

” Harjoittelut ovat elintärkeitä itsenäisen työskentelyn oppimisen kannalta, kehittyy, oppii, voi luoda kontakteja työelämään, ”jalkaa oven väliin”.

Opiskelijat olivat vastausten perusteella pääsääntöisesti tyytyväisiä harjoittelukokemuksiinsa osittain johtuen varmasti suuresta halustaan päästä oppimaan käytännön työtä. Jotkut opiskelijoista kokivat päässeensä ”oikean työn teon makuun”.

Vastausten perusteella **kokemus itsenäisesti tehdystä asiakastyöstä** on yksi tärkeimmistä onnistuneen harjoittelun kriteereistä. Käytännön asiakastyön osalta opiskelijat toivoivat, että heillä olisi opiskelun aikana mahdollisuus saada riittävästi eli omia tarpeitaan vastaavasti kokemuksia itsenäisestä työskentelystä eli palautetta siitä kuinka he pärjäävät asiakastyössä. Osa opiskelijoista oli jäänyt kaipaamaan enemmän itsenäisen työskentelyn mahdollisuutta. Opiskelijoiden vastauksista kävi ilmi, että riittävän kokemuksen hankkiminen ei ole ollut mahdollista kaikissa harjoittelupaikoissa. Oman kokemuksen mukaan lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa työskentelevät opiskelijat ovat vaarassa jäädä ilman riittävää itsenäisen asiakastyön kokemusta siellä tehtävän työn luonteen vuoksi. Tähän kysymykseen tulee kiinnittää siellä erityistä huomiota ja suunnitella keinoja, joilla harjoittelija saadaan mahdollisimman nopeasti kiinni asiakastyöhön. Tämä edellyttää mielestäni mm. sitä että harjoittelun lähiohjaaja ennakoii tilannetta jo ennen harjoittelijan tuloa työpaikkaan ja suunnittelee harjoittelijan ohjelmaa yhteistyössä moniammatillisen tiimin kanssa. Osa opiskelijoista oli jäänyt kaipaamaan enemmän itsenäisen työskentelyn mahdollisuutta.

Harjoittelupaikkaansa opiskelijat näyttivät tulevan nimenomaan oppimaan käytännön työtä ja niinpä joidenkin opiskelijoiden vastauksissa jopa vieroksuttiin kaikenlaista teoreettisuutta esim. ohjauskeskusteluissa yliopiston opettajan läsnä ollessa. Osa opiskelijoista jätti myös harjoittelujaksolle suunnatut oppimistehtävät myöhemmin työstettäväksi eikä halunnut tehdä niitä vielä harjoittelun aikana. Toisaalta **teorian ja käytännön integroitumista** toivottiin harjoittelun aikana tapahtuvan, mutta näiden välisen yhteyden koettiin odotuksista huolimatta jäävän jossain määrin epäselväksi. Näytti siltä että harjoittelun oppimistavoitteena oleva teorian ja käytännön integroituminen ei toteutunut harjoittelussa toivotulla tavalla. Ongelmana voi olla se, että lähiohjaajat ovat usein ainakin jossain määrin vieraantuneet uusimmasta teorian tiedosta, kun taas opiskelijoille käytäntö on vielä uutta. Yksi mahdollisuus integroida käytäntöä ja teoriaa ohjauskeskusteluissa on se, että ohjaaja kysyy opiskelijalta opinnoissa käsitellystä uusimmasta teorian tiedosta, jolloin parhaimmillaan sekä

ohjaaja että opiskelija voivat yhdessä reflektoida asiaa ja oppia toinen toiseltaan ja näin kehittyä ammattipätevyydessään. Käytännössä kiire kuitenkin haittaa tätä vuoropuhelua ja siten suunnitteilla oleva sosiaalityön koulutuksen yhteyteen järjestettävä klinikkaopetus toteutuessaan luultavasti toisi apua tähän pulmaan. Nykyisen käytännön vallitessa yliopiston ja käytännön ohjaajien välistä vuorovaikutusta voitaisiin lisätä kehittämättä ennen ja jälkeen harjoittelua pidettäviä yhteisiä koulutuspäiviä entistä houkuttelevammiksi sekä mahdollistamalla lähiohjaajien osallistuminen harjoitteluseminaareihin esimerkiksi toisena vetäjänä yliopiston opettajan rinnalla, josta itselläni on hyvä kokemus.

Vastausten perusteella hyvään harjoittelukokemukseen siis kuului opiskelijoiden mielestä **kokemus teorian ja käytännön integroitumisesta** eli käsitys siitä miten opittua teorian tietoa voidaan hyödyntää käytännössä. Tähän liittyen harjoittelussa paljastui myös halu täydentää tai tukevoittaa tiettyjä teoriaopintoja, kuten lainsäädännön tuntemusta ja menetelmäosaamista. Harjoittelupaikoissa teorian ja käytännön yhdistämistä tukee esimerkiksi se, että harjoittelupaikassa kiinnitetään erityistä huomiota niihin menetelmiin ja lainsäädännön osiin, jotka koskevat kyseisen harjoittelupaikan työskentelyä. Erityistä huomiota kannattaisi kiinnittää myös siihen, että harjoittelupaikassa käytössä olevia sosiaalityön menetelmiä käytäisiin ohjauskeskusteluissa systemaattisesti läpi ja yhdessä etsittäisiin sosiaalityön alalla olevia hyviä työkäytäntöjä.

Harjoittelun järjestelyjen osalta yliopistolta toivottiin sellaisia käytäntöjä, jotka edesauttaisivat **tasavertaisuutta** opiskelijoiden kesken. Opiskelijoiden mielestä tulisi kiinnittää huomiota siihen, että kaikilla opiskelijoilla olisi saatavilla tietoa harjoittelupaikoista ja yhtäläiset mahdollisuudet päästä eri harjoittelupaikkoihin. Samoin toivottiin, että säännöt ja ohjauskäytännöt harjoittelua koskien olisivat samat eri harjoittelupaikoissa ja harjoittelun ohjaajat tuntisivat vastuunsa harjoittelun ohjauksesta. Toisaalta opiskelijat toivoivat, että opiskelijoiden heterogeenisuus otettaisiin huomioon ja että esimerkiksi suoraan lukiosta tulleilla opiskelijoilla ja pitkään työelämässä olleilla opiskelijoilla olisi erilaisia mahdollisuuksia suorittaa harjoittelu.

Vastausten perusteella opiskelijat olivat saaneet lähiohjausta määrällisesti melko hyvin. Laitoksen ohjeissa painotetaan opiskelijakeskeisesti opiskelijan omaa aktiivi-

suutta harjoittelua koskeissa tavoitteissa ja ohjauksessa reflektiivistä otetta. Opiskelijat olivat periaatteessa tyytyväisiä tähän linjaan, mutta lyhyellä harjoittelujaksolla opiskelijalla näytti joissain tilanteissa olevan vaikea saavuttaa kaikkia harjoittelulle asettamia tavoitteitaan ehkä osittain siitä syystä, että opiskelijat jäivät liikaa omaan varaansa harjoittelun kuluessa. Opiskelijat ottivat runsaasti kantaa harjoittelua koskeviin ohjauskäytäntöihin.

Harjoittelussa opiskelijat pitivät tärkeänä sitä, miten **lähiohjaaja hoiti ohjaustehtävänsä** ja niinpä ohjaukseen kohdistuikin paljon toiveita. Tällä hetkellä käytössä olevaa yliopiston ohjeistusta ohjauskeskustelujen määrän ja sisällön suhteen pidettiin pääsääntöisesti hyvänä. Harjoittelun ohjaajalta odotettiin, että hän piti kiinni sovitusta ohjaustunneista ja yhteisten pohdintojen lisäksi myös ohjasi ja opasti käytännön työtilanteissa. Opiskelijoiden viesti näytti olevan, että he arvostivat ohjauskeskusteluissa reflektiivisyyttä ja ohjaajien tapaa edetä ohjattavien rytmin mukaan. Toisaalta ainakin osa opiskelijoista toivoi ohjaajilta jonkin verran direktiivisempää otetta ja sitä, että lähiohjaajat olisivat huolehtineet tiettyjen teemojen ja asioiden nostamisesta keskusteluun. Saattaa olla, että lopultakin kohtalaisen lyhyeksi jäävän käytännön harjoittelun aikana opiskelijan voi olla vaikea itseohjautuvasti huolehtia siitä, että kaikki ammattipätevyyteen kuuluvat osa-alueet tulevat ohjauskeskusteluissa käsiteltyä. Siten näkisin hyväksi, että ohjaajilla olisi käytössään tietty sapluuna, jota seurata, ellei opiskelija omalta osaltaan näytä pysyvän kiinni annetuissa tavoitteissa.

Lähiohjaajan antama palaute oli asia, jonka merkitystä opiskelijat näyttivät pitävän hyvin keskeisenä oman ammatillisen kasvunsa kannalta. Opiskelijat pitivät tärkeänä, ettei palautteen antaminen jäisi harjoittelun lopussa annettavan suullisen ja kirjallisen palautteen varaan, vaan palautetta saataisiin pitkin matkaa sekä lähiohjaajalta että muilta työpaikan työntekijöiltä. Näin ollen **palautteen saaminen** on opiskelijoiden vastausten perusteella yksi merkittävä hyvään harjoittelukokemukseen vaikuttava asia. Palautteen antamisen tärkeys avautui itselleni tämän selvityksen kautta huomattavasti isompana asiana kuin olin lähiohjaajana tullut ajatelleeksikaan. Palautteen antaminen opiskelijalle voi jäädä liian vähäiseksi siitäkin syystä, että yleensä suoran palautteen antaminen työtovereille saattaa olla meille monelle varsin vieras asia. Ammatillisen kasvunsa alussa olevat opiskelijat ymmärrettävästi toivovat saavansa palautetta, jota vasten voivat peilata omia käsityksiään itsestään. Ohjaajan

taas voi olla melko vaikeakin saada käsitystä ohjattavan taidoista lyhyessä ajassa ja antaa sellaista palautetta, josta olisi ohjattavalle selkeää hyötyä.

Lähiohjaukseen kohdistuu odotuksia myös opiskelijoiden heterogeenisuuden vuoksi. Harjoittelua kehitettäessä heterogeenisuuden kohtaaminen olisi hyvä käytäntö ja ohjauskeskusteluita kannattaisi kehittää esimerkiksi hyödyntämällä narratiivista lähestymistapaa, jossa opiskelijoiden yksilölliset lähtökohdat voidaan ottaa huomioon.

Kyselytutkimuksen kautta saatu kuva siitä, millaiseksi opiskelijat olivat kokeneet harjoittelun jää pakostakin melko pinnalliseksi katsaukseksi. Harjoittelun jälkeen harjoittelukokemuksia reflektoidaan muiden opiskelijoiden ja ohjaavan opettajan kanssa harjoitteluseminaareissa, jossa opiskelijoiden ammatillinen kasvu voi jatkaa. Itse osallistuin syksyllä 2007 harjoitteluseminaarin osioon, jossa käytiin läpi harjoittelijoiden oppimistehtävinä kirjoittamia ammatillisen kasvun kuvauksia ja asiakkaita koskevia case-tutkimuksia. Tätä kautta oma käsitykseni käytännön harjoittelusta ja opiskelijoiden ammatillisesta kasvusta laajeni. Moni opiskelija käsitteli ammatillisen kasvun kuvauksissa muun muassa sitä, kuinka pelottavalta työelämään siirtyminen esimerkiksi asiakkaan kohtaamisen taitojen osalta oli tuntunut, mutta miten rohkaisuneina oli harjoittelun lopussa voitu todeta sen onnistuneen varsin hyvin. Mikäli opiskelijoiden ammatillista kasvua harjoittelun aikana haluttaisiin tarkemmin tutkailla, yksi mahdollisuus olisi analysoida opiskelijoiden oppimistehtävinä kirjoittamia ammatillisen kasvun tarinoita ja tehdä niistä sisällön analyysiä.

Opiskelijakeskeisen käytännön harjoittelun kehittämisen näkökulmasta jatkotutkimuksena opiskelijoita voitaisiin pyytää kirjoittamaan ammatillisen kasvun tarinoita 2-5 vuoden sisällä valmistumisesta ja arvioimaan yliopisto-opintojen ja harjoittelujen merkitystä ammatillisen kehittymisen kannalta.

LÄHTEET

- Eteläpelto, A. & Onnismaa J. (toim.) 2006. Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Aikuiskasvatuksen 46. vuosikirja. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura. Vantaa
- Eteläpelto, A. & Vähäsantanen, K. 2006. Ammatillinen identiteetti persoonallisena ja sosiaalisena konstruktiona. Teoksessa Eteläpelto, A. & Onnismaa, J. (toim.) 2006. Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. aikuiskasvatuksen 46. vuosikirja. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura. Vantaa.
- Guttman, E. & Eisikowits, Z. & Maluccio, A. 1988. Enriching Social Work Supervision from the Competence Perspective. Journal of Social Work Education, No 3, 278-288
- Heinilä, H. 2007. Oppimisympäristöajattelun taustaa. Luennot 18.9.2007. Taokk 6K2A/B
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Kananoja, A. 2007. Sosiaalialan koulutuksen innovaatiot – sosiaalihuollon tulevaisuus – tietopohjan vahvistaminen. III Bruno Sarlin seminaari/Sosiaaliturva-lehden 95-vuotisjuhlaseminaari 21.11.2007. http://www.huoltaja-saatio.fi/mp/db/file_library/x/IMG/31734/file/Kananoja_ALUSTUS_21.11.07.pdf Tulostettu 27.3.2008.
- Kolb, D. 1984. Experimental Learning. Prentice Hall: London
- Korhonen, V. 2007. Opiskelijoiden merkittävät oppimiskokemukset opintopolun eri vaiheissa. Teoksessa Lairio, M. & Penttilä, M. (toim.) Opiskelijälähtöinen ohjaus yliopistossa. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylän yliopistopaino. Jyväskylä
- Lairio, M., Penttinen, L. & Penttilä, M. 2007. Akateeminen urasuunnittelu ja työelämään siirtyminen. Teoksessa Lairio, M. & Penttilä, M. (toim.) 2007. Opiskelijälähtöinen ohjaus yliopistossa. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylän yliopistopaino. Jyväskylä.
- Lairio, M. & Penttilä, M. 2007. Päätelmiä opintopolun ohjaushaasteista. Teoksessa Lairio, M., Penttinen, L. & Penttilä, M. (toim.) 2007. Opiskelijälähtöinen ohjaus yliopistossa. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylän yliopistopaino. Jyväskylä.
- Lairio, M. & Penttilä, M. (toim.) 2007. Opiskelijälähtöinen ohjaus yliopistossa. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylän yliopistopaino. Jyväskylä
- Leskelä, J. 2006. Mentorointi ja ammatillinen kasvu. Teoksessa Eteläpelto, A. & Onnismaa, J. 2007. Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Aikuiskasvatuksen 46. vuosikirja. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura. Vantaa

Mäkeläinen, P. 2000. Työssäoppiminen – ohjattua ammattiin oppimista työpaikalla. Teoksessa Onnismaa, J., Pasanen, H. & Spangar, T. (toim.) Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2. Ohjauksen toimintakentät. Porvoo: Pk-kustannus.

Nelson-Jones, R. 1995. The theory and practice of counselling. London: Cassell.

Onnismaa, J. 2000. Ohjaustyön etiikka ja ohjausasiantuntijuus. Teoksessa Onnismaa, J., Pasanen, H. & Spangar, T. (toim.) Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2. Ohjauksen toimintakentät. Porvoo: Pk-kustannus.

Onnismaa J., Pasanen H. & Spangar T. (toim.) 2000. Ohjaus ammattina ja tieteenalana 1. Ohjauksen lähestymistavat ja ohjaustutkimus. Juva: Pk-kustannus.

Onnismaa J., Pasanen H. & Spangar T. (toim.) 2000. Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2. Ohjauksen toimintakentät. Porvoo: Pk-kustannus.

Peavy, V. R. 2000. Ammatinvalinnan ja urasuunnittelun ohjaus postmodernina aikana. Suomentanut Petri Auvinen. Teoksessa Onnismaa, J., Pasanen, H. & Spangar, T. (toim.) 2000. Ohjaus ammattina ja tieteenalana 1. Ohjauksen lähestymistavat ja ohjaustutkimus. Juva: Pk-kustannus.

Sosiaalityön harjoittelu 3. Opiskelijan ja lähiohjaajan opas. Lukuvuosi 2005-2006. Kuopion yliopiston sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos.

LIITE 1. Kyselylomake

1

Kysely sosiaalityön harjoittelu 3:n toteutuksesta

Ympyröi sopiva vaihtoehto

1. Harjoittelupaikkani oli
 - a) asiakastyössä
 - b) sosiaalityön hallinto- ja tutkimustehtävä
 - c) projekti tai järjestö
 - d) muu
2. Harjoittelupaikassa vastasi harjoittelun sisällöstä ja sujuvuudesta
 - a) nimetty työntekijä
 - b) pari
 - c) tiimi
3. Sain varsinaista lähiohjausta (ohjaustilanne rauhoitettu muulta työltä) suositettut
 - a) 16 tuntia
 - b) enemmän kuin 16 tuntia
 - c) vähemmän kuin 16 tuntia.

	Täysin samaa mieltä	Melkein samaa mieltä	En osaa sanoa	Melkein eri mieltä	Täysin eri mieltä
4. Sosiaalityön harjoittelu 3:n harjoittelupaikan valinta opiskelijan oman kiinnostuksen perusteella on hyvä käytäntö.	1	2	3	4	5
5. Olisin toivonut yliopistolta enemmän opastusta harjoittelupaikan valinnassa.	1	2	3	4	5
6. Olin tyytyväinen lähiohjaajani antamaan ohjauksen sisältöön.	1	2	3	4	5
7. Lähiohjauksen määrä (16 tuntia) harjoittelun aikana on sopiva.	1	2	3	4	5
8. Sain havainnoida riittävästi vakituisten työntekijöiden tekemää asiakastyötä.	1	2	3	4	5
9. Pääsin riittävästi osallistumaan käytännön asiakastyöhön itsenäisenä ja vastuullisena työntekijänä.	1	2	3	4	5
10. Sain riittävästi ohjausta itsenäisesti hoitamiini asiakastilanteisiin.	1	2	3	4	5
11. Harjoittelupaikassani tehtiin runsaasti moniammatillista yhteistyötä.	1	2	3	4	5

2

	Täysin samaa mieltä	Melkein samaa mieltä	En osaa sanoa	Melkein eri mieltä	Täysin eri mieltä
12. Sain osallistua riittävästi moniammatilliseen yhteistyöhön.	1	2	3	4	5
13. Sosiaalityön eettisten periaatteiden soveltaminen käytännön työssä sujui ongelmitta.	1	2	3	4	5
14. Koin ristiriitaa sosiaalityön eettisten periaatteiden ja käytännön työkäytöjen välillä.	1	2	3	4	5
15. Opin käyttämään erilaisia sosiaalityön menetelmiä harjoittelun aikana.	1	2	3	4	5
16. Käytännön harjoittelujakso edisti hyvin ammatillista kasvuani.	1	2	3	4	5
17. Omat arvoni ja asenteeni joutuivat tarkastelun kohteeksi harjoittelujakson aikana.	1	2	3	4	5
18. Asiakkaan kohtaamisen taidot kehittivät odotuksieni mukaisesti harjoittelujakson aikana.	1	2	3	4	5
19. Harjoittelupaikan organisaatio hahmottui minulle hyvin harjoittelun aikana.	1	2	3	4	5
20. Harjoittelupaikan keskeiset yhteistyötahot hahmottuivat minulle harjoittelujakson aikana.	1	2	3	4	5
21. Yliopiston antamaa opiskelijan ja lähiohjaajan opasta hyödynnettiin riittävästi harjoittelujakson aikana.	1	2	3	4	5
22. Yliopiston antama opas toimii hyvänä ohjeena harjoittelun kululle.	1	2	3	4	5
23. Teoriaopintojen ja käytännön sosiaalityön välinen yhteys hahmottui minulle hyvin harjoittelun aikana.	1	2	3	4	5

3

	Täysin samaa mieltä	Melkein samaa mieltä	En osaa sanoa	Melkein eri mieltä	Täysin eri mieltä
24. Lähiohjaajani kanssa arvioitiin riittävästi oppimistavoitteita ja harjoittelusuunnitelman toteutumista harjoittelun aikana.	1	2	3	4	5
25. Saavutin harjoitteluni aikana harjoittelusuunnitelmaani kirjaamani keskeiset tavoitteet.	1	2	3	4	5
26. Oppimispäiväkirjan kirjoittaminen harjoittelun aikana on hyvä apuväline.	1	2	3	4	5
27. Kirjoitin säännöllisesti oppimispäiväkirjaa harjoittelun aikana.	1	2	3	4	5
28. Hyödynsin oppimispäiväkirjamerkintöjäni ohjauskeskusteluissa.	1	2	3	4	5
29. Lähiohjaajani otti riittävästi vastuuta harjoittelun toteutumisesta ja sovittujen harjoitteluolosuhteiden luomisesta.	1	2	3	4	5
30. Harjoittelupaikan työyhteisö otti harjoittelijan vastaan hyvin työyhteisön jäseneksi.	1	2	3	4	5
31. Ohjauskeskusteluissa käsiteltiin teemoja opiskelijan toivomassa järjestyksessä ja tahdissa.	1	2	3	4	5
32. Olisin toivonut lähiohjaajalta aktiivisempaa otetta teemojen esiin nostamisessa.	1	2	3	4	5
33. Lähiohjaajani antoi minulle riittävästi suullista palautetta.	1	2	3	4	5
34. Saamani kirjallinen palaute toimi hyvin ammatillisen kasvun tukena.	1	2	3	4	5
35. Olisin toivonut enemmän palautetta lähiohjaajaltani.	1	2	3	4	5
36. Lähiohjaajan, opiskelijan ja yliopiston opettajan yhteinen alkua- ja loppukeskustelu on hyvä käytäntö.	1	2	3	4	5

Kirjoita lopuksi vapaasti harjoitteluun liittyvistä ajatuksistasi ja aiheesta **miten kehittäisin harjoittelua...**

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are approximately 20 lines visible. The paper appears to be a standard notebook page or a sheet of stationery. There is no handwriting or other markings on the page.

Kiitos vastauksistasi!

LIITE 2. Frekvenssitaulukot

Harjoittelupaikka

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	asiakastyössä	22	81,5	81,5	81,5
	sosiaalityön hallinto- ja tutkimustehtävä	1	3,7	3,7	85,2
	projekti tai järjestö	3	11,1	11,1	96,3
	muu	1	3,7	3,7	100,0
	Total	27	100,0	100,0	

Lähiohjauksesta vastaava

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	nimetty työntekijä	21	77,8	77,8	77,8
	pari	2	7,4	7,4	85,2
	tiimi	3	11,1	11,1	96,3
	organisaation ulkopuolelta	1	3,7	3,7	100,0
	Total	27	100,0	100,0	

Lähiohjauksen määrä

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	16 tuntia	11	40,7	40,7	40,7
	enemmän kuin 16 tuntia	8	29,6	29,6	70,4
	vähemmän kuin 16 tuntia	8	29,6	29,6	100,0
	Total	27	100,0	100,0	

Tyytyväisyys harjoittelupaikan valintakäytäntöön

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	täysin samaa mieltä	23	85,2	85,2	85,2
	melkein sama mieltä	3	11,1	11,1	96,3
	en osaa sanoa	1	3,7	3,7	100,0
	Total	27	100,0	100,0	

Tyytyväisyys yliopistolta saatuun opastukseen paikan valinnassa

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	täysin samaa mieltä	3	11,1	11,1	11,1
	melkein sama mieltä	3	11,1	11,1	22,2
	en osaa sanoa	5	18,5	18,5	40,7
	melkein eri mieltä	10	37,0	37,0	77,8
	täysin eri mieltä	6	22,2	22,2	100,0
	Total	27	100,0	100,0	

Tyytyväisyys lähiohjaajan antaman ohjauksen sisältöön

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	täysin samaa mieltä	11	40,7	40,7	40,7
	melkein sama mieltä	11	40,7	40,7	81,5
	en osaa sanoa	1	3,7	3,7	85,2
	melkein eri mieltä	3	11,1	11,1	96,3
	täysin eri mieltä	1	3,7	3,7	100,0
	Total	27	100,0	100,0	

Tyytyväisyys lähiohjauksen määrään

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	täysin samaa mieltä	14	51,9	51,9	51,9
	melkein sama mieltä	7	25,9	25,9	77,8
	en osaa sanoa	5	18,5	18,5	96,3
	melkein eri mieltä	1	3,7	3,7	100,0
	Total	27	100,0	100,0	

Tyytyväisyys asiakastyön riittävään havainnointiin

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	täysin samaa mieltä	17	63,0	63,0	63,0
	melkein sama mieltä	5	18,5	18,5	81,5
	en osaa sanoa	2	7,4	7,4	88,9
	melkein eri mieltä	1	3,7	3,7	92,6
	täysin eri mieltä	2	7,4	7,4	100,0
	Total	27	100,0	100,0	

Tyytyväisyys itsenäisesti tehdyn asiakastyön riittävyyteen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	täysin samaa mieltä	16	59,3	59,3	59,3
	melkein sama mieltä	3	11,1	11,1	70,4
	en osaa sanoa	2	7,4	7,4	77,8
	melkein eri mieltä	5	18,5	18,5	96,3
	täysin eri mieltä	1	3,7	3,7	100,0
	Total	27	100,0	100,0	

Tyytyväisyys asiakastyöhön saadun ohjauksen riittävyyteen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	täysin samaa mieltä	13	48,1	50,0	50,0
	melkein sama mieltä	9	33,3	34,6	84,6
	en osaa sanoa	1	3,7	3,8	88,5
	melkein eri mieltä	2	7,4	7,7	96,2
	täysin eri mieltä	1	3,7	3,8	100,0
	Total	26	96,3	100,0	
Missing	System	1	3,7		
Total		27	100,0		

Moniammatillisen yhteistyön tekeminen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	täysin samaa mieltä	16	59,3	59,3	59,3
	melkein sama mieltä	7	25,9	25,9	85,2
	en osaa sanoa	1	3,7	3,7	88,9
	melkein eri mieltä	3	11,1	11,1	100,0
	Total	27	100,0	100,0	

Oma osallistuminen moniammatilliseen yhteistyöhön

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	täysin samaa mieltä	12	44,4	44,4	44,4
	melkein sama mieltä	12	44,4	44,4	88,9
	en osaa sanoa	2	7,4	7,4	96,3
	melkein eri mieltä	1	3,7	3,7	100,0
	Total	27	100,0	100,0	

Eettisten periaatteiden toteutuminen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	täysin samaa mieltä	5	18,5	18,5	18,5
	melkein sama mieltä	16	59,3	59,3	77,8
	en osaa sanoa	1	3,7	3,7	81,5
	melkein eri mieltä	5	18,5	18,5	100,0
	Total	27	100,0	100,0	

Koettu ristiriita eettisten periaatteiden toteutumisesta asiakastyössä

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	melkein sama mieltä	6	22,2	22,2	22,2
	en osaa sanoa	8	29,6	29,6	51,9
	melkein eri mieltä	10	37,0	37,0	88,9
	täysin eri mieltä	3	11,1	11,1	100,0
	Total	27	100,0	100,0	

Sosiaalityön menetelmien käytön oppiminen harjoittelun aikana

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	täysin samaa mieltä	5	18,5	18,5	18,5
	melkein sama mieltä	12	44,4	44,4	63,0
	en osaa sanoa	3	11,1	11,1	74,1
	melkein eri mieltä	6	22,2	22,2	96,3
	täysin eri mieltä	1	3,7	3,7	100,0
	Total	27	100,0	100,0	

Ammatillisen kasvun edistyminen harjoittelun aikana

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	täysin samaa mieltä	13	48,1	48,1	48,1
	melkein sama mieltä	10	37,0	37,0	85,2
	en osaa sanoa	2	7,4	7,4	92,6
	melkein eri mieltä	1	3,7	3,7	96,3
	täysin eri mieltä	1	3,7	3,7	100,0
	Total	27	100,0	100,0	

Omien arvojen ja asenteiden joutuminen tarkastelun kohteeksi

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	täysin samaa mieltä	10	37,0	37,0	37,0
	melkein sama mieltä	11	40,7	40,7	77,8
	en osaa sanoa	1	3,7	3,7	81,5
	melkein eri mieltä	4	14,8	14,8	96,3
	täysin eri mieltä	1	3,7	3,7	100,0
	Total	27	100,0	100,0	

Tyytyväisyys asiakkaan kohtaamisen taitojen kehittymiseen harjoittelun aikana

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	täysin samaa mieltä	7	25,9	25,9	25,9
	melkein sama mieltä	11	40,7	40,7	66,7
	en osaa sanoa	6	22,2	22,2	88,9
	melkein eri mieltä	3	11,1	11,1	100,0
	Total	27	100,0	100,0	

Tyytyväisyys harjoittelupaikan organisaation hahmottamiseen harjoittelun aikana

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	täysin samaa mieltä	14	51,9	51,9	51,9
	melkein sama mieltä	12	44,4	44,4	96,3
	en osaa sanoa	1	3,7	3,7	100,0
	Total	27	100,0	100,0	

Tyytyväisyys yhteistyötahojen hahmottumiseen harjoittelun aikana

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	täysin samaa mieltä	12	44,4	44,4	44,4
	melkein sama mieltä	14	51,9	51,9	96,3
	melkein eri mieltä	1	3,7	3,7	100,0
	Total	27	100,0	100,0	

Yliopiston kehittämän harjoitteluoppaan hyödyntäminen harjoittelussa

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	täysin samaa mieltä	6	22,2	22,2	22,2
	melkein sama mieltä	8	29,6	29,6	51,9
	en osaa sanoa	5	18,5	18,5	70,4
	melkein eri mieltä	5	18,5	18,5	88,9
	täysin eri mieltä	3	11,1	11,1	100,0

Total	27	100,0	100,0

Oppaan toimivuus ohjeena harjoittelun kululle

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	3	11,1	11,1	11,1
melkein sama mieltä	10	37,0	37,0	48,1
en osaa sanoa	9	33,3	33,3	81,5
melkein eri mieltä	5	18,5	18,5	100,0
Total	27	100,0	100,0	

Teoriaopintojen ja käytännön välisen yhteyden hahmottuminen harjoittelussa

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	1	3,7	3,7	3,7
melkein sama mieltä	8	29,6	29,6	33,3
en osaa sanoa	12	44,4	44,4	77,8
melkein eri mieltä	5	18,5	18,5	96,3
täysin eri mieltä	1	3,7	3,7	100,0
Total	27	100,0	100,0	

Oppimistavoitteiden arvioinnin riittävyys

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	9	33,3	33,3	33,3
melkein sama mieltä	15	55,6	55,6	88,9
en osaa sanoa	1	3,7	3,7	92,6
melkein eri mieltä	1	3,7	3,7	96,3
täysin eri mieltä	1	3,7	3,7	100,0
Total	27	100,0	100,0	

Tavoitteiden saavuttaminen

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid täysin samaa mieltä	16	59,3	59,3	59,3
melkein sama mieltä	8	29,6	29,6	88,9
en osaa sanoa	3	11,1	11,1	100,0
Total	27	100,0	100,0	

Mielipiteet oppimispäiväkirjasta apuvälineenä

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	täysin samaa mieltä	8	29,6	29,6	29,6
	melkein sama mieltä	13	48,1	48,1	77,8
	en osaa sanoa	5	18,5	18,5	96,3
	melkein eri mieltä	1	3,7	3,7	100,0
	Total	27	100,0	100,0	

Oppimispäiväkirjan kirjoittamisen toteutuminen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	täysin samaa mieltä	6	22,2	22,2	22,2
	melkein sama mieltä	10	37,0	37,0	59,3
	en osaa sanoa	1	3,7	3,7	63,0
	melkein eri mieltä	7	25,9	25,9	88,9
	täysin eri mieltä	3	11,1	11,1	100,0
	Total	27	100,0	100,0	

Oppimispäiväkirjan hyödyntäminen ohjauskeskusteluissa

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	täysin samaa mieltä	3	11,1	11,1	11,1
	melkein sama mieltä	11	40,7	40,7	51,9
	en osaa sanoa	4	14,8	14,8	66,7
	melkein eri mieltä	7	25,9	25,9	92,6
	täysin eri mieltä	2	7,4	7,4	100,0
	Total	27	100,0	100,0	

Tyytyväisyys lähiohjaajan vastuullisuuteen harjoittelun toteutumisesta

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	täysin samaa mieltä	14	51,9	51,9	51,9
	melkein sama mieltä	4	14,8	14,8	66,7
	en osaa sanoa	3	11,1	11,1	77,8
	melkein eri mieltä	5	18,5	18,5	96,3
	täysin eri mieltä	1	3,7	3,7	100,0
	Total	27	100,0	100,0	

Tyytyväisyys työyhteisön tapaan ottaa harjoittelija työyhteisön jäseneksi

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	täysin samaa mieltä	20	74,1	74,1	74,1
	melkein sama mieltä	5	18,5	18,5	92,6
	en osaa sanoa	1	3,7	3,7	96,3
	melkein eri mieltä	1	3,7	3,7	100,0
	Total	27	100,0	100,0	

Tyytyväisyys ohjauskeskustelujen sisällön määräytymiseen opiskelijan toiveiden mukaisesti

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	täysin samaa mieltä	15	55,6	55,6	55,6
	melkein sama mieltä	8	29,6	29,6	85,2
	en osaa sanoa	2	7,4	7,4	92,6
	melkein eri mieltä	2	7,4	7,4	100,0
	Total	27	100,0	100,0	

Tyytyväisyys ohjaajan aktiivisuuteen keskustelujen sisällön/teeman suhteen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	täysin samaa mieltä	4	14,8	14,8	14,8
	melkein sama mieltä	5	18,5	18,5	33,3
	en osaa sanoa	1	3,7	3,7	37,0
	melkein eri mieltä	9	33,3	33,3	70,4
	täysin eri mieltä	8	29,6	29,6	100,0
	Total	27	100,0	100,0	

Tyytyväisyys riittävään suulliseen palautteeseen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	täysin samaa mieltä	12	44,4	44,4	44,4
	melkein sama mieltä	9	33,3	33,3	77,8
	en osaa sanoa	1	3,7	3,7	81,5
	melkein eri mieltä	5	18,5	18,5	100,0
	Total	27	100,0	100,0	

Kirjallisesti saadun palautteen toimivuus opiskelijan kokeman ammatillisen kasvun tukena

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	täysin samaa mieltä	10	37,0	38,5	38,5
	melkein sama mieltä	5	18,5	19,2	57,7
	en osaa sanoa	9	33,3	34,6	92,3
	melkein eri mieltä	1	3,7	3,8	96,2
	täysin eri mieltä	1	3,7	3,8	100,0
	Total	26	96,3	100,0	
Missing	System	1	3,7		
Total		27	100,0		

Tyytyväisyys saadun palautteen määrään

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	täysin samaa mieltä	4	14,8	14,8	14,8
	melkein sama mieltä	5	18,5	18,5	33,3
	en osaa sanoa	4	14,8	14,8	48,1
	melkein eri mieltä	7	25,9	25,9	74,1
	täysin eri mieltä	7	25,9	25,9	100,0
	Total	27	100,0	100,0	

Yhteinen alku- ja loppukeskustelu yliopiston ohjaavan opettajan kanssa

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	täysin samaa mieltä	9	33,3	33,3	33,3
	melkein sama mieltä	11	40,7	40,7	74,1
	en osaa sanoa	3	11,1	11,1	85,2
	melkein eri mieltä	2	7,4	7,4	92,6
	täysin eri mieltä	2	7,4	7,4	100,0
	Total	27	100,0	100,0	